

DATINA

ANUL III

Nr. 4-5.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INTRE TÄLHARI.

DATINA

ARTISTICĂ — LITERARĂ — SOCIALĂ

Director: M. Gușiță.

An. III. Nr. 4—5.

April
Mai 1925.

SUMARUL:

Vecinii noștri — conferință —	S. Mehedinți
Pe drumul meu de aur — poezie —	C. Goran
Poetul Ion Pillat	Const. D. Ionescu
Obișnuința — poezie — traducere —	Al. Dima
...o floare de cicoare — poezie —	Gherghinescu-Vania
Lâng' o peatră funerară — poezie —	Fl. Stoenescu
Originea și menirea ideii de dreptate — conferință —	Istrate Micescu
La țară — poezie —	St. V. Ionescu

Mișcarea culturală:

Insemnări:

C. Rădulescu-Motru: Studenții la sate	} Const. D. Ionescu
Cântarea Cântărilor: Tălmăciri în versuri	
M. Dragomirescu: Dela misticism la raționalism	} Al. Dima
Robert Burns: poezii: traducere P. Grimm	} D. Sandu

Reviste:

„de provincie”: Țara Voevozlilor, Cândul Nostru, Miorița	} Al. Dima
„de capitală”: Gândirea, Omul liber, Integral, etc.	} I. Celiță
	} M. Gușiță

Clișeele proprietatea „DATINEI”

Reproducerea opțiã

Lei 15.

ABONAMENTE:

Lei 120 . . . pe an
Instituții și autorități: Lei 200.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din mișcarea culturală Severineană

Vecinii noștri

Conferință jînulă de

S. Mehedinți

Prof. universitar.

Oratorul începe conferința sa arătând că nu și-ar putea înțelege rostul în fața auditoriului decât îndeplinindu-și și de data aceasta o datorie profesorală.

Nu-i faceți unul om mai mult bine decât când îi dați posibilitatea să privească până în adâncul conștiinței sale. Să-i prilejești deci o problemă de conștiință.

Mai înainte însă de a provoca ascultătorilor acest examen, vorbitorul caută să sensibilizeze ideea frământărilor sociale, evocând fenomenul geologic al erupției unui vulcan, cu care se aseamănă izbucnirea patimilor omenești.

Când cineva se sue pe Vesuviu și se apropie de crater, are impresia că se apropie de porțile iadului. Fum, dedesupt clocot surd, văjăiere diabolică, aburi cari saltă în toate direcțiile, un șuer ce-ți înghiată sângele. Te gândești: dar, dacă va izbucni? — Te face praf. Pe panta pustie, la poale, Pompei distrus. Animalele și oamenii așezați acolo pentru veșnicie. Numai după ce ai părăsit vulcanul și cimitirul acela omenesc, răsuflă liniștit.

Sunt catastrofe sociale ce-ți lasă aceeași impresie ca și vulcanul.

Una am petrecut-o cu toții acum doi ani. În zilele frumoase ale lui August 1916 izbucnește vulcanul. Apoi: prăbușire, umilințe, disperare. Zile neplăcute. Dar, pentru orice om, care este om și n'a trecut cu ochii închiși prin așa urgie, e o datorie să se întrebe: dacă va mai izbucni vulcanul, care este datoria Statului și a noastră? Dacă va izbucni vijelia ce vom face? E necesară această întrebare fiindcă a fost pusă tocmai de un om a cărui țară este apărută dinspre nord-vest de munți uriași și se află adăpostită în mijlocul Mediteranei:

„Este sigur că războiul ce l-am trăit nu e cel din urmă. Nu trebuie să ne gândim că războiul din urmă ne-ar scuti de jertfe. De aceea trebuie să sperăm eficacitatea razboinică a naștrii”.

Iată cuvintele lui Musolini. Și această întrebare să ne-o punem cu atât mai mult noi.

Să fac apel la conștiința d.-v. de români. Să răspundeți în fața propriului d.-v. cuget: ce se va alege de românism dacă mălne va izbucni vulcanul?

De aceea vă voi înșira câteva fapte, iar concluziile să le trageți singuri.

Anticipez, păzindu-mă de o ipoteză. Nu dau voe — în ceece mă privește — să mă bănuiască cineva de pesimism. Consider nerozie să te sperii în fața primejdiei. Cât ai o sărămă de putere, să lupți cu stăruință, fiindcă se poate să învingi. De altmintreli aceasta este și pilda recentului nostru război. Pesimiști au dreptul să fie cei morți. Tu, omule, luptă chiar de ai fi singur. Să nu se îndoiască nimeni de biruința adevărului. Soarta lașilor este moartea, uitarea. Cine mai ține minte astăzi în Țara-Românească pe toți cei ce au greșit cu fapta sau cuvântul. Ce injurii s'au aruncat lui Eminescu, T. Maiorescu, cel mai impersonal și senin om al generației trecute? Și totuși, pleava de atunci e uitată, numele lor trăește, adevărul lor aspru va răsună cât va fi un popor românesc. Ceece a fost Dante pentru Italiani, a fost Eminescu pentru noi; iar în latura critică T. Maiorescu.

Dacă adevărul birue, mai poate fi vorba de pesimism, când are cineva o singură viață?

Cu acest suflet, să ne întoarcem acum spre situația pământului românesc și să ne întrebăm: ce va fi dacă din nou izbucnește vulcanul.

Întâi să ne aruncăm ochii pe hartă. Un fapt fundamental guvernează și va governa soarta poporului românesc: așezarea lui. Prin această așezare trebuie să avem seninătatea de a recunoaște că nu e în Europa un Stat mai primejduit ca el. Cronicarul Ureche a zis: țara noastră e așezată în calea răutăților. Elementar așezarea unui Stat, în

geografie se arată prin latitudine și longitudine. Dascălul meu în determinarea locului țării noastre nu e însă un geograf, ci Ureche.

Ca să vedem dacă așa este și, acum și care va fi situația mâine, dacă se vor auzi clocotele vulcanului, să ne privim vecinii. Îi vom privi fără ură, care este cel mai mare cancer. Admir pe Bulgari, plugari modești, economi, au însușiri pe cari le-aș dori și poporului nostru. Era odată obiceiul de a înnegri pe vecini. Nenorocită metodă de a crede că ai să biruești cu clevetirea. Să consideri pe adversar mai mult decât este, nu să adormi într'o iluzie iestină. Pornim deci fără ură.

Așa fiind avem dreptul să afirmăm că dinspre miază-zi ne așteaptă posibilități foarte grave. Bulgarii sunt pentru noi de câțva vreme un obiect de adâncă și legitimă neliniște. Sunt vecinii noștri de foarte puțin timp. Cinci secole am trăit departe unii de alții. Cinci sute de ani n'a existat popor bulgar. Pe malul Dunării era pânza cetățitor turcești. Puțini erau așezați pe marginea fluviului. Bălcescu, când a trecut spre Balcani, se întreba unde sunt Bulgarii. Ajunsesse în Balcani și nu văzuse Bulgari. Pe malul drept sunt multe sate românești și multe încă până în Balcani. Un scriitor relevă faptul că cei mai vechi români sunt cei dinspre răsăritul Balcanilor. Multe localități — după harta profesorului Weigand — arată nume romanice. Deci Bulgarii nu existau în propria lor țară.

Cuvântul *bulgar* era de ocară. Supt presiunea musulmană pieriseră, rămânând fără individualitate. Așa se explică de ce din amestecul populațiilor romanice cu cea bulgară de pe malurile Dunării a fost o operație în vremea renașterii lor naționale. Cetele dintâi de bulgari revoluționari au fost pregătite la noi. Cea dintâi carte a fost tipărită la R.-Vâlcea. Academia, masa și casa noastră le-a fost la dispoziție. Așa se explică de ce într'o vreme ne-au propus unirea supt un singur Suveran: Regele Carol.

Dintr'o dată însă poporul bulgar își ia altă atitudine. Ar merita o explicație mai lungă. Tot de aici de unde vorbesc eu ar trebui să discute cineva problema panslavismului. Panslavismul să nu credeți că a fost doar un vis al țărilor. Panslavismul e o concepție politică întemeiată pe o concepție de viață ce se exprimă în puține cuvinte. Europa e păcătoasă; noi îi vom da o altă factură. Noi Slavii avem să dăm o nouă înfățișare continentului European. Pe la jumătatea veacului trecut a ieșit la iveală antiteza între Răsăritul și Apusul Europei. Și totuși sunt naivi în țara noastră cari cred că trebuie să așteptăm lumina dinspre Răsărit.

Sunt fapte de cea mai mare consecvență cari îi leagă de semiasia.

La 1878 când au venit Rușii în Balcani a fost o plesnătură de bici peste capetele Bulgarilor. Atunci s'a trezit partea asiatică a sufletului bulgăresc. Timp de 20 de ani, bulgarii, cari avuseseră o afecție pentru noi, au fost sistematic îndârjiți împotriva tuturor vecinilor și a noastră.

La 1900 cât pe aci a fost să izbucnească un război. La 1912 a izbucnit războiul și odată cu el și sufletul bulgăresc. Există o publicație făcută de cercetători obiectivi (*Les cruautés bulgares*) care te îngrozește descriindu-ți ororile bulgărești. A fost o izbucnire de fanatism din partea Bulgarilor. Nici nu isprăviseră cu Turcii și au și apărut cărți poștale, înfățișând pe Tar cu mâna spre Dobrogea. Fiind vorba de Silistra, poezul lor Vazof s'a exprimat într'o imagine pe cât de trivială tot atât de plină de ură. Și la 1916 se știe ce a fost.... Atâta amar, că dacă aș trăi 100 de ani, n'aș putea uita ce-am văzut în jurul Capitalei. Cine a fost martor la invazia bulgară nu poate să treacă ușor peste faptele de la 1916.

Vă zice cineva: acesta e războiul, după război s'a temperat acest sentiment — Da, popoarele între ele nu se urâsc. Șovinismul trebuie combătut. Dar, un popor dacă îl întărăți, sistematic și-i umpli capul să pornească împotriva vecinilor, acel popor reprezintă o primejdie reală. Avem dovezi zilnice de ce se petrece la granița din spre Dobrogea. Nu sunt comitajii, ci bulgari.

Este svârcolirea mascată: Felonie.

Când a venit Stambolinski în București, fusese mai înainte la Varșovia și a dat un interview în care spunea că odată ajuns în Capitala României va cere: 1) Cadrilaterul 2) pod peste Dunăre și 3) eșire spre marea Egee. Era curios să se vadă ce va spune în București. Dar, într'un interview amabil, acordat unui gazetar român a spus altceva. Când a trecut Dunărea, la Ruscuc, a fost un val de entuziasm; iar la Șumla demonstrații împotriva noastră..

Iată alt document. Un institut franco-american. (*Dotation Carnegie pour la paix internationale-Direction des relations et de l'éducation*), face o anchetă asupra creșterii copiilor (*Enquête sur les livres scolaires d'après guerre*). La Sofia, un anume Angelof, în 1922, scrie cu privire la exaltarea sentimentului războinic și are cuvinte de preamărire, de apoteoză.

„Când leu, când vijelie, când uriaș în larma bătăliei, când vulcan furios, tu ești totdeauna acelaș Asemenea fulgerului în besna nopții, tu ești stăpânul unei puteri teribile, dușmanii nu sunt nimic pentru tine, când ți se spune: la baionetă! Atunci tu îi năpădești și-i biciuești. Nu ești vulture, nici săgeată, și totuși sbori în iad și în ceruri, făcând minuni în umbra steargului. Și mai ales când ești erou și când prin isprăvile tale nemuritoare, ești stăpânul destinului tău. Eri chiar, ai văzut apele turburi ale Vaidarului Și Grecul, viperă urită, după ce el

„Înșuși a simțit lovitura pumnului tău în lupta de la Eleutera, a fost risipit ca pulberea și a scos urlete de turbare: această gloată fricoasă nu înțelege altfel de tratament! Tu ești paznicul nostru bun, o războinic bulgar, tu ești paznicul Patriei; ridicându-ți vâjnoșia ta înăsprită, dușmanul nu poate decât să strige: Să fugim! și dispare ca fumul. Lucrător pașnic în timp de pace, în luptă, tu năvălești ca la o sărbătoare sângeroasă pentru a făuri viitorul și pentru a uimi lumea întreagă, o erou vajnic! Pretutindeni în picioare, tu ești sufletul, inima și sângele întregului popor, tu sbori la luptă în freacățul de ură! Cu furia unui leu. Ne așteptați, o voi, ziduri ale Salonicului, și voi valuri ale lacului Ohrida, cum robul își așteaptă mântuitorul? Ascultați vocea tunetului care spune: Vin“

Autorul recunoaște sentimentul războinic împins până la cruzime lată și al doilea citat: „Cântecul Dobrogei“.

„Tu, țara mea dobrogeană, tu ești Raiul nostru pământesc: pe câmpuri se coace grâul auriu, pe pajiști behănesc turmele de oi cu lâna neagră. Privind vulturii cari plutesc în înălțimi și câmpia nesfârșită care se desfășură înaintea ochilor noștri, soarele puternic care te luminează, ne aducem totdeauna aminte de tine. Tu ești acum călcată în picioare de strein. Dar va veni ziua când ne vei veni la sân ca în vremurile de odinioară Prin progres și prin lumină totdeauna îți vom făuri soarta. Ai încredere în noi!“

Cine mai este atât de naiv să mai aibă îndoeli asupra cugetului vecinilor noștri din miază-zi.

Să trecem la Sârbi. Acum patru ani am făcut la Academie o comunicare în care arătam — fără pornire — raporturile dintre noi și Sârbi; De când sunt Sârbii în peninsula Balcanică, s'au menținut în neconținut atac împotriva noastră. Și totdeauna noi i-am ajutat. Ei au venit din spre Adriatică și când i-au împins Turcii către noi, în Câmpia Mierlelor, am fost alături de ei. Iancu Huniade a stat apărător în fața Belgradului și acolo a murit el. Dar mai mult, i-a adus în Banat. Important este faptul că ei s'au întins atât la Nord cât și la Est peste pământul românesc; au mase mari de pământ, pe care nu le-au stăpânit niciodată Slavii. Nu intru în penibila problemă a Banatului. E însemnat lucru însă să știți că s'au întins foarte recent.

Pentru raportul nostru cu vecinii e important că munții Carpați nu se isprăvesc la Dunăre, ci prelungindu-se în spre Sud, fac un zid între populația din valea Moravei și valea Timocului. Sopii, locuitorii de pe lângă Timoc au altă îmbrăcăminte. Unii îi fac bulgari; alții, sârbi; alții recunosc că sunt deosebiți și de unii și de ceilalții. Insula aceasta de populație ne apropie de ținutul Aromânilor.

Sârbii ca Stat politic n'au stăpânit această regiune. Regiunea aceasta a fost locuită de populații românești coborâte din Banat și Oltenia. Totdeauna această regiune cu cele din stânga Dunării au format o unitate

și Sârbii n'au stăpânit ținuturile de acolo până acum de curând. La 1718, când Oltenia a căzut supt Austriaci, stăpânirea acestora a trecut și peste Craina. Apoi, când a revenit pașalâcul tot așa a rămas. Când vin Rușii, Sârbii cari începuseră să aibă contact cu ei, se gândesc: ce ar fi dacă ar stăpâni și spre valea Timocului. La 1833 în 16 August, pentru prima dată, atunci s'a introdus Serbia peste linia munților și a pus mâna pe Craina. Și Miloș care a trecut știa că nu este pământ Sârbesc, că n'are populație sârbească și fiindcă aveau nevoie de contactul cu Rușii, au dat arendă de secerat două milioane piaștri, Sultanei, posesoara. Astfel au luat-o. Kogălniceanu mărturisește că la 1878, după 45 de ani li s'a dat Românilor posibilitatea să ocupe acest ținut. Dar nimeni nu s'a gândit să-și întindă hotarul. Deci până în veacul al XIX ei sunt în plină ofensivă asupra pământului și poporului nostru.

Cari ar fi sentimentele poporului sârbesc pentru noi? Nu îndrăznesc să intru în amănunte. Cei ce urmăresc evenimentele politice și-și aduc aminte de ele, pot fi îndeajuns informați.

Dar, avem dreptul să ne întrebăm care va fi soarta noastră în fața acestor fapte.

Apoi să privim în spre Nord-Vest. Ce ne așteaptă dela Unguri? Fiecare Ungur are o bucată de pământ ardelean pe masă și i se închină ca la un fetiș! Horty a spus că flămurile ungurești trebuie să fălăc peste crestele Carpaților.

Ce ne așteaptă dela Nistru? Nu este nevoie de profeții.

Polivanoff, înainte de război, în raportul față de țară, arată că nu-i nimic dacă au fost bătuți Românii, căci le-ar fi fost o piedică spre Constantinopol. De atunci, ce au spus Cicerin și ceilalți e la fel.

Sunt oameni cari cred că din spre Răsărit poate să vină binecuvântarea pentru noi. Dar trebuie să fie cineva opac la minte și criminal în sentimente, ca să creadă aceasta.

Care este nădejdea noastră pentru ziua de mâine? Evident, ar fi nevrednic cel ce și-ar pierde curajul. E în sânul poporului nostru un imens izvor de forțe. Se știe ce au însemnat Mărășeștii. Fiecare știe că poporul românesc amenințat își va face datoria ca la Mărășești. Dar un lucru: Să ne dăm seama că avem să ne biziim numai pe puterea noastră. Nu este Stat mai amenințat ca noi. Polonezii sunt și ei între două pietre de moară. Dar pe lângă că sunt aliați cu Francezii, mai au și o altă situație decât a noastră. Acum de curând un ministru al Angliei a spus că sunt unile granițe garantate și altele negarantate. Când a fost vorba de determinat granițele garantate, ale României n'au fost recunoscute între acestea. Iată avantajul Poloniei, care ne lipsește nouă. Atunci nă-

dejdea noastră e în noi înșine. Am încredere în forțele poporului nostru. Dar ne-am adunat nu să ne măgulim. Fiindcă e vorba să ne bizuim pe noi, să ne uităm și la situația noastră internă. Până ieri eram un popor omogen. Azi avem insule eterogene de șvabi, unguri, etc. Apoi, suntem singura țară din Europa ale cărei orașe sunt streine. O pătură neromânească și deasupra o pătură subțire românească. Să desperăm? Nu. Dar să avem ochii deschiși.

Ce s'ar întâmpla dacă vulcanul izbucnește din nou. Las să răspundeți d-voastră cum o să vă lumineze propriul cuget în raport cu faptele analizate. Va zice cineva: E o situație comodă să pui diagnoza și să nu faci tratamentul. Nu ești obligat. Dacă diagnoza e bună, tot este ceva.

Deși am căutat să mă apăr de bănuiala de pesimism, totuși repet: ultima mea nădejde e în masa poporului cât a mai rămas. Să se îngrijească de această masă. N'o spun ca vorbă de ocazie. S'a întâmplat să am răspundere în Stat, când eram copleșiți într'un cerc de foc. Atunci, ultima mea nădejde acolo a fost și am pus lozinca: *Cu fafă către sale, căci satul poate mai mult decât Statul.*

Când se vor îngrămădi peste capetele noastre toate primejdiile, rezistența o va opune poporul românesc și nici o putere nu ne va putea smulge. Ultima speranță însă este: populație numeroasă și sănătoasă. La aceasta apoi să se adauge și sentimentul individualității câștigat prin cultură. Numai atunci fulgerele nu ne vor copleși.

25 Aprilie 1925
T. Scverin.

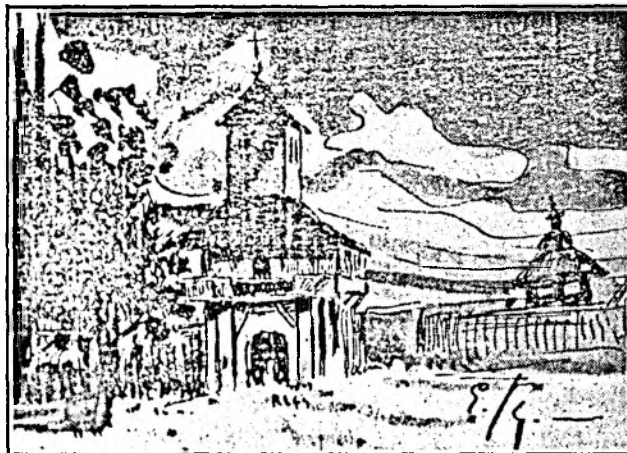
Pe drumul meu de aur...

Pe drumul meu de aur am plecat
 Cu ochii înfloriți în sărbătoare —
 Cu sufletul de-amurguri frământat
 Așa cum se frământă o vâltoare...

Pe drumul meu de aur am plecat...
 Și'n jurul meu; morminte albe cresc:
 O! Cine poate, mâine, ca să știe
 Pe cari țărături am să poposesc
 Mânat de suflet ca de-o vijelie...

Pe drumul meu de aur am plecat...
 Și cresc mormintele săpate'n zare;
 În ele dorm cei ce-au căzut visând
 Uciși de o sălbatică chemare
 Pe-açelaș drum, pe care merg cântând.

Const. Goran.

POETUL ION PILLAT

Cu prilejul volumului „Satul meu”¹⁾

Vremea noastră cunoaște o criză a lirismului — vorbim de poezia bună — și o abundență în epica romanului. Tot mai rar vitrinele librăriilor se încarcă cu volume de versuri. E necesar deci ca păreri critice să se îndrepte cu atât mai mult către cărțile cele mai alese ale genului. Un motiv destul de însemnat care justifică oprirea atenției noastre la poezia d-lui I. Pillat.

Autorul și-a numărat primii pași în literatură încă de acum două decenii, dar apariția ciclului de poezii din volumul „Satul meu” conturează mai deplin ca orice rod al maturității, personalitatea sa poetică. Pentru o mai bună înțelegere îl vom cercela întorcându-ne îndărăt peste cel de al doilea volum, „Pe Argeș în sus”, la „Visări păgâne”. În chipul acesta ne vom da seama de evoluția talentului său, de ce drum lung a făcut dela cel dintâi și până la „Satul meu”.

Pe vremea aceea poetul se afla în ucenicia lui Al. Macedonski — zeu și maestru temut — și înlocmai ca elevul care mimează în purtare pe dascăl, în versurile sale d-l I. Pillat purta atitudinea șefului de școală. Al. Macedonski, în minunata „Noapte de Decembrie”, trăia în zărilor Bagdadului, d-l I. P. își avântă fantasia lirică în Brussa, Basra și... Bagdad. Atmosfera Extremului Orient sau Levantului mai apropiat eră prescrisă în rețetă, de aceea și d-sa a scris „Visări budiste” sonete și ode barbare. În sufletul său se frământau dorurile nostalgice pentru lărmuri îndepărtate din Orient și Apus, doruri și suferințe nelămurite cari apasă linerețele nedumirite.

Ca altă dată în romanism, elementele decorative ale artei sale erau mirajile Asiei sfinte și exotice: moschei, muezini, Çakya, Muni, Kalifi, roze de Șiraș

¹⁾ Editura Fundației Culturale „Principele Carol.”

și leandri înfloriți „ca stropi de sânge“; peisagii niponice, lotus, nuferi încadrând „chipul de-aur al lui Buddha“. Un întreg aparat și material de atmosferă. D-l I. P. eră debutant, puternic înrăurit de curentul nou și personalitatea îi era acoperită de crusta mediului, directorului. Din cântarea sa se ridica fumul miresemelor scepticismului, desamăgirii, o melancolie juvenilă, datorită curentului eminescian.

„M'au ferecat în lanțuri credințele deșarte
„Prea slab ca să flu jertfă, prea tare să omor!“

(Visări păgâne — Vocă în Amurg)

În „Ruga budistă“ ajunge la încheeri dureroase

„Sunt oboșit, Stăpâne, de mînc și mă pașto
„Un dor să dorm de-apururi prin constelații reci“

sau în „Imn de închinăciune“

„Dar nu mai pot crede, o Buddha în faptele bune ori rele,
„În Imnul cu care monahii ajung în țara Nirvanel
„Ajuns-am eu golul credințel: aceasta-i blagoslovențe?
„Printre'nșa în vecl n'oi atinge odihna fîințelor toate“.

Visurile îi colindă în alte regiuni, iar poetul ajunge să se considere plecat din viață.

„Visal de o cetate pe margine de mări...
„Trec peste ea cocoril sburând spre alle țări.

„Pe cer pier nori târîndu-și penumbra pe pămînti...
„Fug legăndînd corăbii calargele de vînt.
„Întrai tăcut într'nsa, umbrai în lung și'n lat...
„Se înălță doar murmur de ape, depărtat-“

„Urcat pe scări de piatră în turle pînd'n nori...
„Se auzea doar freamăt de aripi de cocoril.
„Dormea de vecl cetatea — un straniu mauzoleu .... —
„Si cum priveam, simțit-am că mortul eram eu“.

(Visări păgâne — Visal de o cetate...)

Afăt partea etică precum și cea sentimentală eră înrămată, ferecată în privilegiu exotică. Iată b. o. manierismul școalei la ce imagine apelează:

„Cînd zîmbeștii atât de dulco
„Întina tmi înfloreste
„Deodată ca un lotus
„Fermecat de Cakya-Muni“.

(Visări păgâne — Din „Samisen“)

În „Samsara“ își hrănia sufletul dintr'un crez de metempsihoză. Astfel în afectări și artificial strivia stropul de simțăminte limpezi.

Firește, nu-i lipsește gîndirea, puterea concepției. Dar, în loc să apară natural, se pierde într'un vocabular și în forme vădit căutate. Citez pentru ultima oară: Brahma, Siva, Kayam, Vișnu. Sau exolism toponimic: Anghkor, Vath, Volga, Altai, Nișapur. Într'atât aluziile și faptele însăși îngreunau înțelegerea poeziei că autorul s'a simțit dator să așeze câteva lămuriri după „Visările budiste“.

În această direcție a poeziei d-lui I. Pillat este o impletire de fire eminesciane și școală simbolistă — nuanța Macedonski, — cari ascund firea adevărată,

energia, sănătatea nativă, ce vor irumpe în volumele: „Pe Argeș în sus“ și „Sutul meu“, când se va descătușa complet de înrâuririle nefaste. Sufletul său a lănjit în aerul închis dintre geamurile serii și nu s'a limpezit decât când a răzbit în bătaia soarelui de pe plaiurile Argeșene și dela Miorcani.

Vigoarea — trăsătura specifică d-lui Pillat — apare uneori nestânjenită de vegetația constructivistă, pe latura manierismului, și în volumul „Visări păgâne“, b. o. „Vis și centauri“, „Ode barbare“; totuși în formulări de simboluri cu exotism mitologic. Panourile anolimpurilor prevestesc însă pe adevăratul poet al sentimentelor simple, dar puternice, pe poetul descriptiv și econom în lihi.

Dar, pe vremea acea eră un rălăcit și nu-și cunoștea firea puterilor sale. Dacă ar fi continuat să fie menestrelul simbolist, n'ar fi ajuns niciodată la înghetările de valori poetice pe cari le-a realizat în cele din urmă două volume.

Teama definitivă rălăciri îl făcea pe regretatul critic I. Trivale să scrie, la apariția „Visărilor păgâne“, rânduri de părere de rău și îngrijorare:

„.... n'ar fi de mirare ca d-nul Pillat — trădându-se pe sine — să devină simbolist. Nu ar fi d-sa la noi, primul copac viguros mutilat prin sistemul grădinariei franceze. Numai că de talentul său ar fi mai păcat decât de altele“.

D-sa a putut să anuleze legăturile cari îl robiau și să se întoarcă pe țărâmurile și în regiunile spirituale românești. Prin temperamentul său viril era indicat să se alimenteze din primitivismul acestei vieți și să-i fie cântărețul ei original. E o întoarcere echivalentă cu acea pe care o oarde pilda evanghelică. Câștigul este îndoit: pentru literatura românească și pentru vlagă poetului care nu s'a irosit zadarnic.

Anunțarea palinodiei și a noului crez o face răspicat în cea dintâi bucată („Cititorii“) din volumul „Pe Argeș în sus“.

„Las allora tot globul terestru ca o minge,
„Eu am rămas în paza pridvorului străbun,
„Ca să culcg cu ochii lveziile de prun
„Când alb Negolul, toamna, de cêruri se allnge“.

Trecutul rălăcitului a rămas în urmă pierdut pe orizonturile topite în sineliu și este renegat cu paroxismul noii credințe. S'a scufundat în adâncurile trecute cadrul de minarete și visările plăpânde:

„Am rălăcit pe platra cetăților haîne
Si m'am jucat cu anii cum alții suărârlă mîngi...“

(Inchinare)

Vieții, căreia odinioară nu-i afla sensul, îi găsește acum rostul în apropiere de pământul țarinelor strămoșești:

„Fii pentru regășitul o mândsire vie
„In care amintirea aprinde lumândri,
„Si unde, pe o lâmplă de umbră, reînvie
„Ochi cunoscuți, iuceferți leșind din înnoptări...“

(Inchinare)

Poezia volumului este încheată din renunțarea la zilele trăite și din adăparea la fluviul naturii și vieții românești:

„Orice copac din juru-mi, îl simt că mi-e părinte,
„Cu cea din urmă larbă, de mult am legământ.
„De dincolo de oameni, de timp și de mormânt,
„Un ram se-apeacă tainic să mă binecuvânte“.

(Mormântul)

O legătură tainică și indestructibilă cu trecutul. Cu înțelegerea aceasta afectivă zugrăvește oamenii și locurile. Acuarelele virgiliene, senine și calme ca ale lui Francis Jammes, mărturisesc, pagină de pagină, comoara de inspirație pe care poate s'o ofere mediul băslinaș.

Prin poezia pasteloidă a volumului, prin torentul de dragoste pentru țară, d-l I. P. se leagă de V. Alecsandri. Aceiași proiectare în afară de voie bună și sănătate, aceiași călduroasă iubire se revarsă peste întinderile românești. În sufletul poetului, Alecsandri dobândește valoare de maestru. Ivirea bardului dela Mircești pe luncile Siretului prețuește în ochii săi tot atât cât apariția lui Virgiliu pentru Dante,

„Zăvolul din Florica e lunca din Mircești”.

iar Argeșul este Siretul. Colindă acum în tovărășia lui Alecsandri, care se propăște de brațul său. Figura cântărețului moldovean este evocată în nimb de aureolă, de mag călăuzitor. În foamele aurile de rodul merelor, în Septembrie cu zilele în scădere autorul ne destăinuiește că recitește „Pastelurile” de V. Alecsandri.

Pe lângă afinitățile psihice care au determinat această coincidență între obiectul poeziei amândurora, mai există și apropierea în tehnică. Fără cu să-i dicteze procedee, este și în sensul acesta o potrivire. Și pastelele d-lui Pillot au imagini de voieșie spontană, ilară:

*„... soarele sosește rotund ca un egumen
„Si numără pe ceruri mătânii de cocori”.*

Aceleași imagini finale și dominante încheie tablourile, cu un dinamism împletit:

*„Când prin amurg se'nalță, visând nemărginirea,
„Din fiecare casă un crin înalt de fum”.*
(Vârful Dealului).

*„Pe când din zarea cu namile, cu rost
„Răsar, rânind amurgul cresc cu cornul frunții.
„Pe rând: albaștri, vineși. de aur—verde—munții
„Pășind de acolo basmul copilului ce-am fost”.*
(Spre Isvorani).

Adeseaori peisajul îi slujește să pună în relief amintirile cari cresc din copilăria îndepărtată (Lumină, Iarna, La Zăvoiu, etc). Dar peste toate umbrele amintirii se răsfire sănătate. Poetul este pe deplin tămădui de îndoiala și nimicnicia de altădată:

*„De ramurile joase, lumina goală joacă
„Azi numai pentru mine și pentru Dumnezeu”.*
(Lumină, Iarna).

Icoanele amintirii, copilăriei, se înfiripă din motive mici, simple ca împrejurările de odinioară: mireasma de mere, un coș cu struguri.

*„Copilăria-mi toată dă busna la uluc,
„Când stă la poartă coșul cu struguri și cu nuc”*

Infiorat de basmul trecutului său ori al bunicilor, îl chiamă din păienjenișul amintirilor („Aci sosi pe vremuri”) Acuarela conține o pusderie de culori vii, ca o pictură impresionistă. Prin vivacitatea, ritmul și frăgezimea originalității se apro-

pie de d-l Ionel Teodoreanu. Peisajul parcă este construit de fantazia capricioasă a unui copil: +

„.... frunzișul : spumă verde pe răchile,
„Și lumina: aur sprinten sub picloare...“
„Ridicându-se în noapte : vajnic taur,
„Dealul care paște cer de stânjenel ;
„Și sudcându-și bobul mic spre cloșca de—aur,
„Stolcle svârlite 'n zare—pumn de mel ;
„Casele cu prispa scundă, stând pe labe,
„Suri zăvozi legați de drumurile—funii ;
„Toate morile 'n genunchi ca niște babe
„Ce albesc pe prundul gârlei pânăza lunel...“

(Amarelă)

D-l I. P. este sinleza unei generații bogate : are optimismul lui Alecsandri, evocarea duloasă a figurilor bătrânilor boeri, ca în Em. Gârleanu, distincția meșteșugului poetic deprinsă de la Macedonski. D-sa se consideră o frântură din energia reprezentativă a neamului și de aceea în clipele de reverie figurile boerilor și scriitorilor îi defilează pe dinainte. Astfel, întocmai ca Eminescu în „Epi-gonii“ zugrăvește o frescă în care culorile simpatice ale trecutului alternează cu negrul prezentului încărcat de păcate. A trăit poetul în intimitatea umbrelor lui Ienăchișă Văcărescu, Dosoftei Mitropolitul, Ghenadie Cozianul, Dinicu Golescu, A. Pann, Eliade, Cârlova, Alexandrescu, Donici, Bolintineanu, Mureșanu, Alexandri Eminescu și Grigorescu.

La Eminescu oda se juxtapune salirei la d-l I. P. amândouă se împletesc. Așa, în prezentarea Mitropolitului Dosoftei, elogiul se țese cu satira :

„—Ai fost „deplin călugăr“ blând ca și un miel ;
„Adânc din cărți șlit-at“, dar azi șt-e moartă slova,
„Păstorulo de înimă ce-ai păstorit Moldova.
„Pentru-ai tăi șii nemernici nu-ți părâși tu roiul :
„Noi șt-am uitat credința și sufletul și gratul.
„Jclim gonșii departe de șara Domnului,
„Ca'n valea blestemată a Vavilonului.
„Vă plângem datini șfinte și, tu, cinstită șară,
„Pe care o credință și-un neam le înălșară...“

Dinicu Golescu n'a călătorit „de dorul altui soare“, „de dragul altor stele“ a mers să aște gânduri de înălșare pentru sufletul sălbăticit al neamului. Cinstitul boer de la Goleşti își dojenește urmașii că n'au desăvârșit ceea ce începuse el:

„Avești, e drept, Apusul întreg în pălărie,
„Aș orea mai bine'n creier și'n cugete să fie.
„De ce ai vrul, urmașe, din groapa mea să vin
„De ai nemțească hatnă, dar suflet bizantin?“

Ei toți au avut o credință. Cu puteri modeste au năzuit să înfăptuiască ne-numărate simșiri și gânduri.

„Voi credeți în scrisul voștru, noi nu credem în nimic“

Într'o formă mai puțin lapidară decât a lui Eminescu și cu alte nuanțe de cugetare, d-l I. P. conchide :

„In patria de astăzi credeau ei, în trecut—
„Azi nu mă cred urmașii în ceea ce-au făcut“

Două idei mari se desprind din ultima renaștere sufletească a poeziei: dragostea puternică pentru pământul țării și proslăvirea trecutului. Cu urzeala aceasta a scris ultimele sale poezii, din volumul „Satul meu“, scos de supt tipar acum de curând în editura „Fundafiei culturale Principele Carol“. Cele 57 de octave îl consacără pe d-l P. cel mai de seamă maestru al pastelului în literatura românească după V. Alecsandri. Un admirabil *pendant* sunt gravurile în lemn ale pictorului Ion Teodorescu-Sion. E o identitate între gravura vânjoasă și strict redusă la necesar și între descripția d-lui I. P. Unele asperități de limbă, ritm și rime forțate—din volumul „Pe Argeș în sus“ au dispărut în ultima culegere.

În opt versuri celluește o figură, o priveliște sau o idee. Creația e atât de clasică încât fără îndoială va face școală. Preocuparea sa lînde să înmărmurească în slovă imensa sinceritate, valul de iubire spontană pentru oamenii, lucrurile și natura în care nu se află direct plantat. D-l P. nu poate să aibă structura lui Coșbuc, de-a dreptul răsărit din mediul rural, cu sentimentalitate bucolică organică; d-sa e privitor, călător pe aceste meleaguri. Le oglindește în suflet și caută să le reoglindească în artă:

„Nu sunt al lui, dar satul e în mîni;
„Trătește 'n sufletu-mi cu toți al săi.
„Simt cum mustesc în sângele din vină;
„Copaci și case, oameni buni și răi.

„Amestec fără seamăn: cer și glie,
„Iubiri, dureri și chiot și blestem—
„Tot universul strâns într'o moște...
„O, Doamne, fă să-l deapăn ca pe-un ghem!“

(Poetul)

Și a isbutit să ne dea două figuri—unice în literatura noastră prin sculpturalul și rigiditatea liniilor: Vlad Plugarul și Ilie Baciu. Le cităm pe amîndouă în întregime pentru că toate explicațiile noastre ar slînge lumina frumuseții:

„Sunt un plugar, mă chiamă Vlad Nicoară;
„Am fața aspră și lălată'n lemn,
„De satul meu mă leagă strâns o sfoară
„De farină și sapa mea de lemn.

„Eu nu cunosc sub cer decât pământul
„Mai negru ca o pâine de seară.
„Dă-mi, Doamne, să-mi călească legământul:
„Un plug, dot bot și brațul care ară“

Ilie Baciu are sufletul mai pur, scuturat de pulberea pămîntească, rătăcită cu ochii și cu gândul prin spațiile sure.

„Propții în bătă stă cu trei picioare,
„În sarica lăfoasă cât un urs—
„Ația de când țara e sub soare...
„În juru-i oi și veacuri i s'au scurs.

„Si l-a pălit un gând în noaptea lungă.
„Că poate și acolo un oier
„Și mulge toate stielele în strungă
„De curge Calea Laptelei pe cer“;

Plugarul Vlad și Baciul Ilie sunt fețe ale individualității elementului românesc, locuitorul câmpurilor strâns înfrățit cu brazda are privirile așintite la pământ. E rezistența românească seculară, energia materialistă, dârje. Ca și Ion al d-lui Rebreanu, Vlad Plugarul este o fericită încercare de caracterizare a țăranului agricultor. Pe când, Ilie Baciul, care privește oile și scurgerea veacurilor este sufletul românesc contemplativ—acela care a produs Miorița—colorat de imaginație și călit de reflexiune. Să fi scris numai aceste două poezii și d-l I. P. tot ar fi stat alături de Alexandri, Eminescu, Coșbuc și M. Sadoveanu.

Sunt în volum perechi de catrenuri adevărate bibelouri modelate de fantasia gingașe a unui artist fericit. Joc capricios de plastică ciudată sunt: Rândunețele, Stupul, Gâștele, Brotacul, Iepurele, Oile, Stâlpii de telegraf, Morile de vânt, Hora, Biserica.

Cu toate acestea lumina realității nu este absentă. Sufletele zugrăvite nu aparțin numai Miorcanilor, sunt simboale reprezentative pentru întreaga întindere românească. Realitățile literaturii maestrului M. Sadoveanu se verifică și în intuiția creatoare a d-lui P. Popa Breazu este o valoare tot atât de evidentă ca și Părintele Niculai. Cel dintâi: cu „barba roșie de ovrei“, preot că a făcut „seminarul întreg“, dar dospit din aluatul altor înclinări. Aplecat în spre grijile pământești găsește fericirea tot în lumea aceasta:

„De-l anul bun, din plin beau bucuria—
„De-l rău, tml beau și cludă și necaz“

Părintele Niculai: cu „barba ninsă ca un Săn Nicoară și fața suptă ca un mucenic“, privește dincolo de îngrădirile ținei, la odihna trupului „slab și gârbov“. Se caracterizează cu trăsăturile unei vieți uscate de binefacerea lumești și aromată de mireasma bunurilor veșnice:

„N'am strâns averi, am strâns doar mântuire—
„Sf'n tml, ca'n altarul sfânt, pătrund“.

Aspectele de un pitoresc tragic din „Anisia“ și „Ilinca lui Ion“ relevă o intuiție a lumii simple frământată de dureri ascunse și negrăite. Balada dragostei înșelate, minușios loarsă de Coșbuc, o urzește autorul din câteva fire. Și tot așa își tâlmăcește durerea Ilinca lui Ion cu „Necazuri de muiere cum sunt sute....“ Și pentru ea vieța este alcătuită din necazuri mai mărunte și restriști mari:

„De-o vreme 'ncoace 'mi umblă omul beat.
„Viștea e bolnavă... cin s'ajute?
„Pe cel mai mic, de Paști, l-am îngropat“

În mediul acesta de linii și culori olimpice, secretarul Primăriei e o notă caricaturală, perfect justă. Cel îmbrăcat în surtuc nemțesc și cunoscător al legilor agrare, nu poate să înțeleagă oamenii satului. O existență disarmonică este desigur nelipsitul satelor—în special moldovenești—Strul Leiba. Dar pe cât e de intrus în societatea noastră rurală, pe atât este de veridic în gravura d-lui P. În această producție nota ridicolului se întovărășește cu aceea a accentelor sălbatice.

Ca și Secretarul Primăriei Strul Leiba se încorporează în sânul satului ca element eterogen menit să nu fie înțeles, să nu înțeleagă, dar deplin conștient de rolul lui distructiv:

„Rânjind smerit, eu pase cu ochii roșii
„Pe „goit“ mulți ca firele de iarbă“

Am așezat până acum în câteva grupe stanțele de opt versuri ale autorului, cari au darul să înfățișeze oameni, animale, natura în formele ei mai precise. Dar, mai există o categorie de subiecte cari urmăresc să prindă aspectele mai puțin tangibile, mai puțin materiale din natură: Lumina, Umbra, Amurgul, Tăcerea. Aceste elemente ale naturii se personifică în sfumături vizuale ca în pânzele învăluite de ceață:

*„Oprît pe muchta dealului din zare,
„Ard focuri printre clăi în umbră mari,
„Podesc cu aur drumul strâmt de care
„Si scot lumini din sat ca din amnar“.*

(Amurgul)

Sau în sunete și mișcări întretăiate în vogă, ca în „Tăcerea“.

Deși d-l P. face obiect de poezie și din marile fenomene ale naturii: Noaptea Sutele, instrumentul său cântă sentimente minore, grațioase, fără elanul odei. Și aici este în limita forțelor sale, pe cari, dacă ar fi fost lipsit de simțul măsurii, și le-ar fi depășit, producțiile din această categorie ar fi fost goale de înțeles, supărătoare prin retorism.

De aceea, luna e o floare gingașe:

„Potr de crin pe-un luger nevăzut—“

E o plâsmuire de finețe și grație, mai mult o risipire de linii ușoare și jucăușe:

*„St-acum, spre zori, cum tainică pălesc
„Inchitul unei flori de păpădie,
„De-mi suflă vântul fulgul meu cœresc,
„Pe taz—privește-l—în sorții invie“*

Noaptea sa nu este misterioasă și înfricoșătoare, nu te predispune la gânduri; e calmă, senină, și te leagănă adormitor. E aromă de vis, picurare de soapte:

*„Desfă-mi ușure vâlul prea subțire
„De nori, sărută ochii mari de sticlă
„S'î'n poala mea îți lasă în neștiri,
„Îți lasă fruntea grea de gânduri grele“*

Stelele par'că au născut din pacea sufletească, din contemplația unui păstor:

*„...străpung penumbra ml de ace
„Scilpind lumini ca piatra de olmaz,
„Si vâlul tainic cœrul și-l desface
„Si satul îl privește în obraz“.*

Anotimpurile poartă pecetea tinereții celorlalte piese ale volumului. Paleta sa nu cunoaște culoarea aspră între tablou și sufletul ce îl privește se stabilește un echilibru, o împăcare.

Poetul care n'a răscolit gama sentimentelor erotice, n'a fost chinuit de misterul religios, de turburătoarea cugetare, de cât trecător—umbre fugare abălute peste tinerețea sa—păstrează în literatura noastră linia care descinde din pastelul primăvărat al lui Alecsandri. Claritatea vivace și tăietura elegantă, sobră în linii, îi determină un loc aparte în câmpul producțiilor originale românești. Toate i-au fost dăruite prin întoarcerea la tradiționalismul literar de care prin temperament

d-l I. P. este legat de femeinice mreje. Lirismul său îndepărtat de convențional este expresia societății unui neam tânăr, ce nu cunoaște în zorii vieții spirituale boala și decadența. Pulsația forțelor sale apare aidoma cu a izvoarelor proaspete—cari colindând stratele subterane sparg coaja pământului și țâșnesc în jocuri neastâmpărate, dar șopotesc cântări armonioase și odihnitoare.

Pentru poetul original Ion Pillat se cuvenia o analiză mai integrală. Cercetare estetică minuțioasă n'am intenționat să facem; ar fi cerut spațiu mai întins. Ne-am mulțumit deocamdată cu urmărirea conținutului concepțiilor și definierea subiectelor, fără aprofundarea și calificarea gradului de realizare. De altminteri rândurile noastre se îndreaptă în spre masa cititorilor și constituiesc un îndemn, o îndrumare spre poezia unuia din cei mai simplii, mai cinstiți scriitori ai generației prezente. Este o orientare pentru acei cari nu cunosc punctele cardinale ale scrisului de astăzi și poi fi lesne înșelați de necinstea reclamei.

Și apoi autorul ultimului volum „Satul meu” este în perioada maturității, mai poate produce creații de seamă și vom avea poate prilejul de a completa liniile schițate de data aceasta.

Ni s'a părut că e de datoră oricărui cititor să-l semnaleze în cercul său—ste chiar și așa restrâns — fiindcă în târgul literaturii actuale unde snobii își șipă strident excentricitățile și critica are uneori laude sau injurii de precupeață, cântecul d-lui Ion Pillat, de o distinsă simplitate, fraged ca ierburile primăverii, modulează susururi emanate din taina infinită a tradiției și a farmecelor naturii românești.

Const. D. Ionescu.

20 April 1925.

Obișnuința

după
Sully Prudhomme.

Obișnuința e-o străină
Ce'nlocuște 'n noi gândirea,
E o bătrână gospodină
Ce-și cată 'n noi sălășluirea.

De grijă nimenea nu-i duce
Cunoaște bine casa toată,
In viață singură conduce
Și e umilă, devotată.

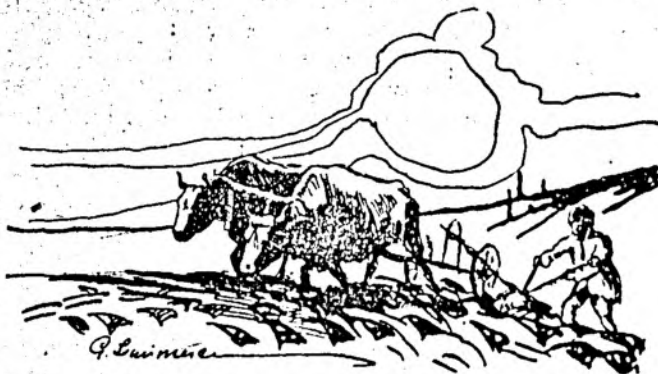
Ea pașii ni-i călăuzește
Ea știe drumul ce-l vom lua,
Și pân' și ținta ne-o ghicește
Pe-căi".... încet ne-o îndruma.

Lucrând in farmecul tăcerii
Cu-aceeași putere mereu
Ea are ochiul vegherii
Și zâmbetul somnului greu.

Dar vai de cel nesocotit
Ce'n voia ei se lasă,
Bătrânii cu pasul trudit
De libertatea-i nu-i pasă

Și cei de forța ei obscură
Mănați lăărăncetare
Sunt oameni la făptură,
Dar lucruri prin mișcare.

Al. Dima

... o floare de cicoare.

*Am umblat cu toamna pe poteci de munte,
Tu rupând de prin pădure flori târzii,
Eu brodând un vis cu bucurii mărunte,...
Și am rătăcit așa pe căi pustii.*

*Când spre-apus a fluerat un tren — departe —
Ne-am oprit și-am ascultat de lângă drum
Cum ecoul răscolește — adâncuri moarte
Și se risipește într'un nor de fum.*

*Tremurând atunci ca un bănuș de soare
S'a lăsat pe sânul tău un fluturaș;
Ți-amințești? Aveai o floare de cicoare
Prinsă-acolo peste sânul pătimaș.*

*Am crezut că fericirea mă omoară
Dar mi-a'nchis numai privirile — cum știi —
Și am strâns în mine ca pe o comoară
Intruparea'n veci nescrisei poezii.*

*Sufletele noastre-au coborât aproape
Și de-aceea — poate — tu mi-ai spus să tac;
Le-am simțit ca două tremurări de pleoape
Peste fericirea unui om sărac.*

Gherghinescu-Vania.

BCU Cluj Central University Library Cluj

DATINA
De Izua eroilor

IN CARPATI - 1916.

Bâng'o peatră funerară.

Dis Manibus
VALERIA
GEMINA
VIXIT ANNIS
XVII Dies X
Hic Sita Est

Inscripție aflată la castrul roman
din T-Severin.

Un cânt de ciocârlie plutește peste castru,
In zări coboară o barcă pe-n Dunării cărare,
Se'nfige o rândunică în cerul cel albastru,
Și'n malul jugoslavie bat razele de soare.

Alături de albe inscripții funerare,
In primăvara aceasta când seva le pătrunde,
Gândirea mea plutește în lumile romane
Și merge călătoare cu-argintul de pe unde.

Căci ochii mei zărit-au pe-o marmură rozalbă,
Cum doarme-un nume dulce rămas dela romani
Și'n flacără mă arde durerea amintirii
A celei ce se stinse la optsprezece ani!

Din literile frânte, din lespedeă crăpată,
Din amforele sparte de-a vremilor furtună,
Din mușchiul care-o strânge cu dragoste de tală
Aud cum mă'nărăsoară chemarea ei străbună!

Dar gândul meu se'ntreabă străpuns de amăgire:
In care fir de iarbă tresari, o sora mea?
In care roză albă e a ta neprihănire!
Și inima-ți sfioasă in care lupturea?

Cum valurile'n care privirea mi se scaldă,
Aleargă in spre mare topindu-se in ea.
Așa făptura-ți dulce și fânără și caldă,
Topită e in marea materiei și ea.

Și'n primăvara aceasta când castrul e in lumină
Când soarele sărută cu razele-i pământul,
Când sufletu-mi se pierde pe unda cristalină
Eu mă'nărățesc cu piatra, cu valul și mormântul

Fl. Sloenescu.

Din mișcarea culturală Severineană

Originea și menirea ideii de dreptate

Conferință ținută de

Istrate Micescu
Prof. Universitar

Omenirea are nevoie să se oglindească asemenea cochetelor, ea simte nevoia să se dea în propriul ei spectacol. În țesătura dramei care reprezintă marea rațiune de a privi și judeca, ideea de dreptate este lângă aceea de naționalitate și aceea de dragoste. Dela Antigona lui Sophocle sentimentul de dreptate este lumina, este firul conducător al intrigei din care se desprinde.

Racine, Corneille, Shakespeare, în diferite locuri și epoci ale civilizației au săurit eroi ce luptă și se jertfesc în numele dreptății. La intrarea în pragul vieții ca și la ieșire, omul nu se poate dispensa de acest sentiment. E distractiv a vedea că sunt oameni cari vor să rupă cu toate legile, cum sunt hoții, totuși ei fac reguli și vor să fie respectate; din nevoia de a respecta ordinea impun sancțiuni și aplică pedepse.

Bossuet făcea educația unuia din Dauphinii Franței și îi atrăgea atenția că ori de câte ori oamenii se adună, instincte puternice nasc conflicte de pretenții și de aci necesitatea unui arbitru. Unde nu există așa ceva, anarhia ia locul ordinei. Unde toată lumea face ce vrea, nimeni

nu mai face ce vrea, unde nu e stăpân nu este supus.... și de aci nevoia de a pune o rânduială de a stabili reguli, norme, și cine zice normă; zice lege.

Noțiunea de dreptate se leagă de noțiunea făuririi și aplicării legii. A lăsa sarcina legilor acelor ce sunt chemați să le facă și a lăsa în grija acelorași, însărcinarea să vegheze la aplicarea lor e lucru simplu dar care n'a reușit. Legea ar deveni o sursă de nedreptate căci cine va judeca pe făuritorii de legi? Cu cât va fi mai mare setea de dreptate, cu atât mai mare truda de a o putea obține căci suferințele în formă de nădejdi vor întări strigătul de dreptate.

Plutarch observă că legea o face prințul; dar pe el cine îl judecă? În forma unei axiome răspunsul ar fi: Pe prinț l'ar judeca acele legi care nu sunt scrise nicăiri ci numai în conștiința sufletului.

Antigona persecutată de Creon, calcă porunca acestuia de a nu îngropa trupul fratelui ei. Ea n'ascultă de ordinul regelui, se revoltă și spune că îngropându-l n'a săvârșit o nedreptate: Calc legile tale pentru acele legi supreme și divine.... Este revolta dreptății despre care nimeni nu știe când s'a născut.

A căuta originea dreptății este un act îndrăzneț. Din cele mai vechi timpuri o căutăm și mereu rămânem cu regretul că n'o găsim.

Să încercăm totuși să vedem de unde vine și ce ne poate da.

Dacă sentimentul dreptății ar fi de origine divină cum credeau cei vechi, atunci în locul revoltei n'are ce căuta acțiunea și în locul speranței să întronăm resemnarea, dacă însă e creațiune omenească, omul o poate perfecționa.

Sentimentul de dreptate îl găsim în cele mai vechi inspirațiuni poetice, pe cale istorică a gândirii trudite, are urme oricât de îndepărtate. Il găsim în Omer în cântul al 18. Vulcan cel șchiop ascultă de rugămintea mamei sale și făurește arme pentru Achile, care mâniat pe prietenul său Patrocle și supt stăpânirea unul sentiment de gelozie se retrăsese în cort. La vestea morții lui Patrocle care e ucis de Hector, Achile lasă mânia și pornește la luptă. Sentimentul de prietenie și dreptate a învins sentimentul de gelozie.

Pe faimosul scut cântat de Omer sunt reprezentate pe lângă scena veselă a culesului de vie, alături de scena făgăduielii căsătoriei și scena dreptății: Bătrâni în cărjă, iar în fața lor doi inși își dispută dreptatea.

În epitele atribuite lui Jupiter găsim pe acelea de mânăitor de fulgere, dătător de ordine, păstrător de destine.

Mira-Aisa, Nemesis, zeița răzbunărilor cerești, nepersonificată plană deasupra Olympului, deasupra zellor, dincolo de spațiile cerești. Nu se

putea îndupleca și n'auzea. Orice născut își are destinat un lot de bucurii și de dureri și Nemesis e veghetoarea, răsbunătoarea ori cărul calcă lotul vecinului.

Jupiter purtătorul de destine ia de soție pe Themis care mai târziu personifică dreptatea, fiind simbolizată cu sabia la spate și legată la ochi ca să nu vadă.

Iată deci sentimentul de dreptate izvorînd din apropierea cerului de pământ, înălțându-se către sferile idealului pentru îndrumarea celor pământești.

Vine mai apoi zeul Sirian care a răsturnat cosmogonia mitologiei grecești: Iahveh.

El făurește lumea, Jupiter nu. Zeii bazinului Mediteranian împărtășesc pasiunile omenești, Iahveh nu, el este însuși autorul creațiunii. Tot ce există este după voința lui. Un absolutism comun stăpânește religia evreiască. Oamenii sunt înlănțuți față de ei înșiși și față de Dumnezeu. Dreptatea tinde să devină divină... Pericol, căci oricine vorbea în numele acestei dreptăți divine, era lăsat să facă ce vrea, de vreme ce prin glasul său vorbea puterea divină.

Mai superioară e concepția grecească. Nemesis acolo e garanta care se ridică deasupra zeilor. Visul n'a atins niciodată culmile pe care le-a atins mitologia greacă, din ale cărei legende rezultă că D-zeu a creat pe om pentru a-i impune o idee de dreptate.

În filozofie teza dreptății este o creațiune a spiritului omenesc. Problema s'a deplasat din legendele vechi fără să găsim cum.

Unii o socotesc de domeniul dreptului natural, care și-ar avea ființa undeva, într'o lume înaltă, departe, sus; dreptatea ar fi o copie a unei lumi perfecte în idealitatea ei... ceva din idealismul lui Plato.

Suly Prudhomme, inspirat din Plato, face din frumos o copie a prototipului ideal, floarea ar fi pecetea eternității imprimată asupra unui exemplar. Ideile sunt eterne în lumea lor platonice căci cum ar putea să nu existe ceea ce nu poate pieri.

Școala istorică susține că ideea de dreptate nu coboară din lumea idealului ci este un produs al frământărilor noastre zilnice.

Ideea de dreptate e înăscută sau e produs al stărilor de conștiință care sunt și ele produs al mediului ambiant?... De o parte teza, de alta antiteza, să facem sinteza! Cu această sinteză vine Kant: Ideea nu e produsă numai de senzibilitate, nici numai de rațiune, ci de inteligență sau de „unitatea sintetică de apercipiune“ adică de conștiință.

Stările sufletești nu sunt compartimente, cutioare, cămăruțe, ele sunt o continuă curgere, o apă într'una călătoare cum spune filozofia ameri-

cană. Ele s'au născut din contactul cu lumea din afară, dar sinteza lor, conștiința, reacționează asupra acestei lumi. Nu este o înjosire a conștiinței în această explicație căci dacă lacul nu ar avea sălciile de pe mal să-și răsfrângă ramurile în el, n'ar fi atât de frumos! Conștiința oglindă a fenomenelor sufletești ca produs social, reflectează ceea ce mediul oglindește. Fiecare idee ne vine din mediul în care trăim. Conștiința produs al mediului păstrează o continuitate care face legătura între stările sufletești. Ideile sunt întocmai ca niște mărgelile înșirate pe o ață. Ața pe care se înșiră este durata existenței. Pe această durată a existenței se formează ideea de *eu*, de personalitate.

Copilul ia mai întâi cunoștință de jucării, părinți, frați, servitori, se precizează mai întâi persoana II-a. Copilul zice despre el: Ionel nu vine, Ionel nu se joacă; dar puțin mai târziu apare *eu* lui la tot ceea ce-l înconjoară. Observăm acțiunea la tot ce vine din afară. Copilul are o epocă de afirmare a personalității, de încăpățănare față de cei ce-l înconjoară.

Ego mă formează privind un altul. Să privești în altul pe tine însuși, să privești în tine pe altul. Ideea de dreptate naște odată cu aceste diferențieri *eu și tu*.

Iată o istorioară, care dacă n'o fi fost adevărată, totuși e minunată de potrivită: Un ostaș în vremea unui război pătrunde într'un loc retras unde găsește un filozof meditând.

— Ce faci tu aici? îl întreabă ostașul.

— Meditez asupra dreptății, răspunde filozoful.

— Da! atunci să mă lămurești și pe mine asupra dreptății, însă în timpul cât voi putea sta într'un picior, că altfel unde-ți stau picioarele îți va sta capul.

— Ceea ce ție nu-ți place altuia nu face, răspunde filozoful.

Aici e secretul ideii de dreptate, gândind în a nu face altuia nimic din ceea ce nu ți-ar plăcea ție. Ego să se pună totdeauna în locul lui altul și invers; comparînd neconținut aceasta în fiecare împrejurare, naște proporția, cumpăna, ordinea pentru a proteja și a respinge.

Ideea de dreptate are deci un aspect tutelar ori sancționator, în ori ce caz delimitator al sferei de acțiune dintre noi.

Ne întorcem deci la destinul de altădată care atribuia fiecăruia un lot anumit. Fiecare dintre noi avînd nevoi și nemai putînd apela la supranatural, nu ne rămîne decît să respectăm ceea ce este al altuia și să apărăm ceea ce este al nostru: Acțiunea mediului și reacțiunea conștiinței individului asupra mediului.

Și acum se pun două ipoteze:

I-a. Acordăm preponderanță acțiunii mediului asupra conștiinței individului, ori:

II-a. Acordăm preponderanță reacțiunii conștiinței față de mediu?

Dacă urmăm calea cea dintâi ajungem la socialism: sacrificarea individului în favoarea societății. Să ne ferim totdeauna de extremități! Societatea în primul caz devine un idol în locul vechilor zei.

Societatea în numele căreia tot vorbesc atâția demo... etc., nu este altceva decât totalitatea indivizilor. Nu reprezintă decât o forță numerică, care a născut și formula pusă recent de Germania războinică: Forța primează dreptul. Ce pretindeau Germanii cu forța numerică cinstului popor Belgian? Cuvântul la onoare, dreptul la viață!

Ori de câte ori punem în balanță dreptul unui individ cu masa și dăm precădere celui din urmă, ies la iveală toate teoriile socialiste care nu sunt altceva decât paravane în dosul cărora se instalează tirania numărului.

Din contră dacă lăsăm fiecăruia puțința potrivită formulei că nimeni n'are dreptul să cenzureze pretențiunile mele, ajungem la celălalt pericol: Ascendența individului, anarhismul. Deci deoparte pericolul socialismului, de cealaltă acel al anarhismului.

Adevărul e la mijloc: Nimeni nu poate nesocoti mediul, deci acțiunile individului să se contrabalanseze de către acele ale mediului, ale societății.

I'le care avem un ideal de mai bine dela înaintași, în această măsură idealurile noastre nu sunt decât prelungirea idealurilor înaintașilor. Copilul este veriga — mârgeaua — idealului părinților și ideile sunt pe cale de filiațiune, legate ca fiice ale trecutului, de care neapărat trebuie să fim seama.

Să nu reducem însă conștiința individului la rolul reflectării mediului. Comparația aceea poetică cu lacul, stelele și logodnicii, în care se spune că stelele reflectate în lac sunt de două ori mai frumoase, nu se potrivește decât socotind, că dacă stelele sunt mai frumoase reflectate în lac și lacul e mai frumos când reflectă stelele. Societate și indivizi se completează.

O societate care își mutilează forțele vii, care își nesocotește drepturile individuale este o societate către ruină. Să reflectăm mediul dar să acționăm. Dacă unul dă o palmă cuiva și celălalt o primește, mai vinovat este cel ce o primește decât cel ce o dă, căci dacă cel ce o primește i-ar întoarce-o la vreme celui ce o dă, acela s'ar opri cu siguranță.

Și după cum este o conștiință individuală tot așa este și o conștiință națională, fiindcă națiunea nu este altceva decât un fragment din conștiința colectivității. Națiunea este tot atât de sacră ca și respectul datorit dreptului altuia.

O societate este ca și o orchestră. Fiecare își are rolul lui, partițiunea lui. Când unul taie, lasă în sarcina altuia executarea fără nici un sgomot, asigurând astfel armonia. Fiecare deci să-și caute partitura lui și numai a lui,

Nici o abdicare în cea ce privește apărarea drepturilor, și celor ce lasă să le fie călcate o merită. Solon pedepsea aspru pe cei ce n'aveau nici o părere. În viața noastră se observă lipsuri: în orchestră, de aci cacofonii, de aci basul în locul trompetului..

Se impune o lozincă: *Luminarea și înflăcărea conștiinței fiecăruia în apărarea drepturilor lui și în respectarea drepturilor altuia.*

O credință greșită care amenință poporul românesc este prea marea încredere în ajutorul statului, lipsa de a-și apăra fiecare drepturile lui și de a nu lăsa mereu statului sarcina apărării.

Fiecare conștiință individuală reprezintă o forță și sentinela nu se retrage și drepturile fiecăruia nu se abdică fiindcă societatea nu se interesează.

Și acum am o rugămintă: Să gândiți ce poate să fie o țară în care cultul dreptății ar fi năpăstuit!...

În după-amiaza acestei zile stam în grădina publică a Severinului, pe malurile Dunării și meditam la subiectul conferinței. În fața mea se desfășurau colinele Thraciei unde odinioară se afla templul zeiței Themis, și de unde închipuirea vechilor greci o urcase la cer. D-stră sunteți vecini cu acest ținut, obârșie a dreptății și poate că din aceste ținuturi se vor ridica noi puteri apărătoare ale dreptății.

Păstrați amintirea convingerii cu care am grăit! Slujesc cultul uitat al unei idei în fața căreia mă plec: *Orice drept pe care îl afirmăm nu este nici divin, nici spontan, nici al societății; el este rezultatul unei lupte, trofeul unei victorii.*

11. Aprilie 1925
T. Severin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La Țară

Sub vrajă rustică

Am părăsit orașul, bazarul de păcate
 Ce îți ademeneste simțirea poftitoare
 Și-acu aici, la țară, cu gânduri împăcate
 Mă tolănesc în pacea aceasta întremătoare...

Mi-e soarele unicul tovarăș bun, cuminte
 Și când pe câte-o carte citesc trântit în vie,
 Li simt pe după umăr suflarea lui fierbinte;
 Se uită și el în carte cu o dorință vie...

Ogrăzi-Monteoru,

St. V. Ionescu,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ÎNSEMĂNĂRI

In marginea articolului:

„Studentii la sale“

de

C. Rădulescu-Motru

— Ideea Europeană, an. VI Nr. 167. —

Partidele istorice poartă o mare parte din vina stării actuale a școlii. Posteritatea va înfieră greșala de neertat a guvernanților cari au înțeles că și în materie de cultură se poate clădi de sus în jos. Ei au ținut în besnă lumea satelor. Fierile insuficiențelor de astăzi trebuie căutate în deceniile din urmă, când școala nu constituia o problemă cardinală.

În toate directivele de atunci stăpânia același spirit. În armată, se credea, de unii, că autoritatea strategicianului nu intră decât în țeastă purtătoare numai de capelă reglementară; în învățământ: că lumina se împrăștie de fudulia liceelor. Clădirile de școale nu erau alimentate decât de un buget plătând, iar școlile normale erau într'un număr extrem de redus față de licee. Ce era școala sătească, se poate vedea și azi în multe sate. Moștenirea trecutului va fi încă multă vreme dureroasă, pentru noi și pentru cei ce vor veni în urma noastră.

Trăiam comod, pe alocuri patriarhal, la umbra alianței Puterilor centrale. În beatitudinea unei păci prelungite, prielnice acalmiei, duhul latin al poporului românesc se lăsă năpădit de toate influențele și în dulcea lui somnolență n'a oprit nici valul de streinism care se strecura peste hotare, nici n'a clădit în lumea satelor digul solid al rezistenței luminate. Freamătul unor mișcări către intensifica-

rea răspândirii de lumină nu producea efervescentă. Alarma o dădeau doar câțiva cari nu erau ascultați de cei mulți și puternici.

Toată improvizația și tihna de odinioară a dus la tumultul problemelor de astăzi. Liniștea absolută dinaintea s'a prefăcut după război într'o deslănțuire de întrebări cari cereau imperios deslegare.

Și ne-au coplesit, ne-au surprins.

Noul stat, în alte granițe și compus din alte elemente etnice, atmosfera febrilă a vremii, creează spiritului public și guvernanților probleme ce trebuie urmate de o grabnică soluționare. Unele sunt rezolvate, firește cu tot artificialul zorului, altele sunt dosariate ca inoportune.

Printre cele mai însemnate este aceea a culturii: clădirea localurilor de școală, recrutarea corpului didactic și chemarea masei la lumina mică a învățământului sătesc și direcționarea exponentului național către universități.

La un moment dat însă cele mai înalte așezăminte de cultură au numărat din populația majoritară studenți prea puțini și covârșitor — în proporție — un număr de studenți minoritari. Elementul românesc al universităților noastre — profesori și studenți — s'a înspăimântat și supt dominația groazei a căutat o reacțiune violentă. Cei mai mulți, spre a proteja supremația noastră, au ajuns la formula „*numerus clausus*“. Se știe ce a urmat. Refuz de a intra la cursuri, în unele centre miscări de stradă. Din partea autorității cărmuitoare, care era legată printr'un tratat internațional, s'a născut planul restabilirii ordinii, deși în vederi și în sentimente socotia la fel cu tinerimea universitară. Mișcările turbulente s'au potolit aparent, dar încă mai răsună surd.

Frământările n'au rămas fără urmări binefăcătoare. Energia trează a căutat o altă ieșire și și-a găsit cea mai bună canalizare: deșteptarea la lumină a maselor țărănești, întemeierea de căminuri, adăposturi pentru fiii de țaran cari vin la învățătură, spre a realiza nu „*numerus clausus*“, ci „*numerus maximus*“. „Ideea — cum spune d-l C. Rădulescu-Motru — este în atmosfera tinerimei noastre universitare încă demult. Dar planul cum ideea să se realizeze, începe deabia acum să se fixeze în mintea tinerimei noastre“. *La această fixare* vine să contribuiască profesorul C. Rădulescu-Motru. Savantul care și-a închinat viața studiilor, cursurilor și laboratorului, se coboară din cercul preocupărilor senine spre a da îndrumări nu numai învățăceilor săi, ci și colegilor lor. Mai mult: acțiunea să năzuește să intereseze în această chestiune națională cercurile mai largi românești.

Experiența, întinsele cunoștințe și măsura spiritului său aduc o lumină nouă și dătătoare de rodnice rezultate. Cu aceleași cumpănite și sigure vederi pe cari le-a arătat în problema țărănească, vine de data aceasta să ne vorbească despre esențiala chestiune a culturii.

De atâtea ori la zile mari și la întrunirile electorale s'a spus că țaranul nostru e singurul chezaș al existenței statului român în complexul forțelor Europei. O spune și D-sa, dar ca o premisă ajutătoare pentru a dovedi că puterea aceasta trebuie consolidată prin lumină. Este nevoie să se croiască drumuri către sate. Nu însă cu sentimentalitatea declamatoare — devenită istorică și perimată. „Apostolatul sentimental și-a făcut experiența la noi ca și aiurea. Cu romantismul de sapoarea salipului, ditirambic și sterp ne-am jucat destul. De pe urma lui n'a rămas decât fumul amintirii. Inflăcărările de vorbe răsunătoare ale unei frazeologii buimace ajunsese pentru noi spectacol comic și pentru țaran pacoste supărătoare

Studentii români vor merge la sate cu alte gânduri: vor organiza și vor s ti

Două tălmăciri în versuri a „Cântării Cântărilor“.

Prin bogăția de lirism erotic, prin atmosfera sălbatică și simbolul ce-l conțin, vestitele cântece ebraice au atras pe poeții noștri. Erotismul sensual desfășurat în forme dramatice este o ploaie de triluri aidoma cu îngânarea privighetorilor. Epitalamul care revarsă iubirea în imagini aprinse ca vipia soarelui și luxuriante ca vegetația orientală a încântat inima omului în decurs de milenii. Versetele învăpăiate suspinate de atâția muritori au căzut în sufletul poeților ca ploaia ferundatoare. Ca aburii înălțați de pe frunzele copacilor și din cupele flo-rilor, ce se prefac apoi din nou în picături de mărăgărit pe fața pământului, poemul Vechiului Testament a prilejit poeților atâtea forme noi de interpretare.

Literatura noastră așa de tânără și numără două mai strălucite. N'am putea să avem preferințe. Ambele tălmăciri sau mai bine zis creații — și a d-lui C. Moldovanu și a d-lui M. Romanescu — sunt deopotrivă de frumoase. Cea dintâi, mai amplă, se desfășoară larg și înmulțește expresiunea biblică; cea de a doua mai concentrată se ține în vecinătatea textului.

O comparație mai amănunțită între cele două tălmăciri, pe de o parte, și o urmărire a lor cu textul ar fi de bună seamă interesantă. Noi li vom acorda o privire sumară acestei confruntări.

Mijloacele de expresie ale d-lui M. Romanescu sunt sprintene, limpezi și cadentează sonor. D-l C. Moldovanu e fastuos; vestmântul său poetic are ritmul corect și încărcat de armonii. Față de proza Cărții Sfinte — care în limba noastră n'a putut să fie înfățișată până acum mai literar — versurile din „Cântarea Cântărilor“ au dobândit netezime și scânteiază lumină înmăit în șlefuirea stihurilor d-lor C. Moldovanu și M. Romanescu. Ca gnomii din măruntaiele pământului, îndrăgostiți de comori, s'au îndeletnicit să taie forme originale, să lustruiească și să curețe nestimatele ascunse în adâncuri. Într'adevăr sclipirea nestimatelor este întunecată în textul biblic:

*„Când regele stă la masă,
„Nardul meu își răspândește mirosul său“.*

La d-l C. Moldovanu, a câștigat prin cântecul rimei, ritmului, prin adăogarea adjectivelor și amplificarea cu alte podoabe

*„Când regele cel mândru stă la masă,
„Miresme răspândește al meu nard,
„Risipă mirodeniile ard
„În toate sfeșnicarele din casă.
„Dar mai puternic aromează al meu nard“*

Tot astfel și la d-l M. Romanescu:

*„Când falnicul meu rege stă la masă,
„S'a risipit tot nardul meu prin casă“.*

Cântecul poeților noștri e nou. Au păstrat numai ideea, pe care au împodobit-o cu farmecele sufletului lor și cu pietrele prețioase ale tezaurului graiului românesc. Încă o pildă:

În textul Vechiului Testament:

mula, vor pregăti un spirit care va genera o faptă: „ascendența fiilor de țărani spre Universitate“. Vor dumeri, vor face să înțeleagă lumea de acolo că trebuie să-și trimită copiii la învățătură multă. Vor ajuta să se deschidă dulapul școalei spre a nu rămâne cărțile necitite și ei înșiși vor fi o pildă de urmat. Astfel se vor produce posibilitățile, unicele și realele poate, înfăpturirea căminelor. Pe această cale „o viață nouă va veni pentru învățământul nostru superior, țărani vor dobândi numărul care li se cuvine în statistica absolvenților școalelor superioare“. De acolo va veni mântuirea. Greșeala studenției a fost că și-a pus nădejdea în munificența statului, care prin guvernele sale de — politicieni — a risipit banul oriunde, numai în această direcție nu. Studenția, prin întoarcerea către țaran, se află pe tărâmul de activitate cel mai sigur. Singur el, țaranul, își va ridica lăcașurile de care are nevoie.

„Darnic pentru școală în Țara Românească, este numai omul dela țară. El „își face din economiile lui școala și biserica din sat. Studenții îl vor face să înțeleagă, că cea mai bună întrebuințare a banului său este în înființarea căminurilor studențești. Acestea vor fi fortărețele de mâine ale spiritului sănătos și cu „adevărat național în cultura românească“.

De acțiunea studenților n'au să se teamă politicianii, fiindcă drumurile lor nu se intersectează acolo; și nici minoritarii. Cu această nouă înțelegere studenții nu vor zădărnici luminarea altora, „ci urmăresc să ridice piedicele care se pun înaintea propășirii fraților lor“.

D-l C. Răduțescu-Motru, printre cei dintâi dintre sfătuitoarii lor, a înțeles această transformare în mijloacele de luptă a realizării idealului cultural. D-sa face din acest articol o flamură care va purta la biruință oștirea constructivă a lucrătorilor cărturari.

Profesorul C. R. M. aduce prețul unei sinteze care limpezește, autoritate eruditului în probleme sociale, desinteresarea omului neprihănit. Indemnul său se va strecura în sufletul studenților întăritor și fecund. Desigur stegarul împreună cu armata noii credințe vor fi încadrați de ajutorul și simpatia noastră a tuturor.

* * *

Știrile cele din urmă („Duminea poporului“, Nr. 19—20, an. IX) ne aduc confirmarea prin fapte a activității studenților cari au bătut drumurile ilfovene și au petrecut vacanța Paștilor între țărani. Dumineca au fost la slujbă, „au cântat la biserică, au citit frumos Apostolul, au predicat cu suflet în fața altarului...“

La școală au făcut șezătoare, și au mai luat astfel din clienții cărciumei, s'au prins în horă și au cântat cântecele populare românești. Pentru o clipă sufletul românesc luminat și sufletul simplu al săteanului au fost unul. În acest chip se pregătește apropierea stratelor sociale, multă vreme despărțite prin prăpastie.

Inceputul acestei mișcări se face prin fapte și nu prin vorbe. Este vădit că am trecut în faza naționalismului pragmatic, care ne va duce la repararea erorilor trecutului și la regenerare. Prin lumină — răspândită prin toate mijloacele — prin apropierea de țaran, se va desfunda izvorul virtuților strămoșești, singura garanție a existenței noastre naționale.

Const. D. Ionescu.

*„Neagră sunt, dară plăcută, fiicelor Ierusalimului!
 „Neagră ca corturile Kedarului, frumoasă ca
 „covoarele lui Solomon“.*

In versul sprinten al d-lui Marcel Romanescu .

*„Fecioare ale Ierusalimului!
 „Sînt oacheșă, dar chipeșă
 „ca pânzele Kedarului,
 „ca baldachinul regelui
 „la marginea hotarului“.*

In traducerea cu invențiuni ornante a d-lui C. Moldovanu :

*„Nu-i alta mai frumoasă decât mine,
 „Dulce sunt — ca mierea de albine,
 „Ca ramuru de vișă, mlădioasă,
 „Flăcută ca un zâmbet, ca un dar,
 „Ca falnicile corturi din Kedar,
 „Și ca regeștile covoare de frumoasă“!*

D-l C. Moldovanu a publicat de mult „Cântarea Cântărilor“ încă din 1908 Tănărul poet M. Romanescu ne-a dăruit-o pe a sa pentru prima dată în numărul din Dec. 1924 al „Conv. lit.“ Reapar însă în două reeditări simultane. Cea dintâi împreună cu o culegeré de poezii, la „Cultura Națională“; cea de pe urmă într'o elegantă plachetă cu coperta ilustrată de pictorul Aurel Jiquidi.

D-l C. Moldovanu face parte dintr'o generație de scriitori mai veche și pentru cunoașterea sa „Cântarea Cântărilor“ nu vine ca o dovadă a resurselor poetice. S'a relevat printr'o serie bogată și variată, de la „Pitac domnesc“ până la „Cetatea Soarelui“. Nu este necesar să mai stăruim asupra calităților talentului d-sale.

D-l M. Romanescu este însă în drumul afirmărilor.

Tălmăcirea poemului biblic făcută de d-sa este confirmarea darurilor poetice, pe cari le-a dovedit și în volumul „Isvoare limpezi“. E o potrivire între subiectele cântecelor ebraice și sufletul său; ceea ce l-a și povățuit să le înfățișeze în vestmânt sărbătoresc. Scenele câmpenești, privescile de un primitivism exultant, desfășurate în mijlocul vâlcelor Enghadi și pe Libanul cu codrii innălțați până la ceruri, au atâta vijelioasă tinerețe că au făcut pe Renan, b. o. să le socotească modelate după idilele lui Teocrit. Intre subiect, între felul cum e tratat în epitalamul biblic și între poezia d-lui M. Romanescu este un acord desăvârșit. Utilizarea limbii din poezia noastră populară — un procedeu care-l deosebește de d-l Corneliu Moldovan — este încă o calitate de seamă a versiunii sale. Tălmăcirea sa poetică se desprinde dintr'un suflet clar, simplu și viguros ca al d-lui I. Pillat, iar cântecul răsărit dintr'însul are sonorități ca acelea ale clopoștelor de argint. „Cântarea Cântărilor“ d-lui C. Moldovanu are vâlul dulcii visătorii ca în poeziile ce le-a scris d-sa și un vestmânt poetic bogat, strălucitor ca al monarhilor orientali.

Când a apărut volumul „Isvoare limpezi“, l-am remarcat cu toată atenția și ne-am întărit în credința — pe care ne-o făcusem încă dinainte din reviste — că d-sa este un poet. Apariția versiunii „Cântării Cântărilor“ este un examen trecut cu succes în fața publicului, și ne pregătește nerăbdarea așteptării noului volum făgăduit: „Cuiburi în soare“.

Urmărim creșterea talentelor tinere cu aceeași dragoste cu care privim zi de zi câte un fir de vegetație în toate desvoltările sale; nu cu grija grădinarului purtător de cosor și sapă, gata să reteze sau să pregătească terenul, ci cu iubirea înțelegătoare a spectatorului ce urmărește dela distanță. Fără veleitatea de ocârmuire directivă și strein de afecțiunea mecenei posesor, poți să vorbești de un poet mai obiectiv. În critica de jurnale literare și de reviste ale Capitalei, unde se ridică și se sfărâmă statui cu multă ușurință, privirea dreaptă lipsește de multe ori. Stând însă departe de intimitatea frământărilor, prin poziția noastră de izolare provincială, avem posibilitatea unei judecăți mai drepte și mai ferită de zorul publicității. De aceea n'avem reticențe, nici elogi nemăsurate, dar nici imprecății nimicitote — „Ni cet excès d'amour...“ Preferințele noastre nu sunt circumstanțiate. Sunt însemnările colorate de dragoste sau de repulsiune ale cititorului fără obligații. N'avem dugheană de desfacere; și nu cumpărăm cu moneda interesului, ci cu aceea a afecțiunii artistice. Din această pricină ne bucură totdeauna înflorirea talentelor tinere și pline de viață, ca acela al d-lui I. Pillat, sau M. Romanescu,

Const. D. Ionescu

— M. DRAGOMIRESCU —

„Dela misticism la raționalism“

Cartea d-lui Dragomirescu înmănușiază articolele publicate de d-sa în ultimii ani în „Viitorul“.

Natura operii ne îndeamnă ca mai înainte de a o discuta să ne punem întrebarea: E utilă pentru cultura românească trecerea aceasta a cronicilor din coloanele ziarului în foile volumului? Și întrebarea ne-o punem cu atât mai stăruitor cu cât nu de puține ori, am fost puși în fața unor cărți, ce adunau foiletoane de ziar nestrăbătute de nici un filon ideologic.

Cunoaștem desigur și cazul contrar. Dacă literatura franceză ne oferă în această privință strălucitul caz al lui Sainte-Beuve, apoi literatura noastră ne amintește numele lui I. Chendi, care și-a adunat foiletoanele în volume.

Justificarea acestui fapt stă pentru amândoi atât în talentul critic superior, pe care l-au avut, cât și în problemele interesante tratate.

Revenind acum la opera, pe care o cercetăm, constatăm că apariția ei în această formă, e justificată mai ales prin *importanța și actualitatea* chestiunilor debătute cu o obiectivitate puțin cunoscută în republica literelor românești.

Într'adevăr după realizarea politică a idealului nostru național, problema culturală nu e oare cea mai de seamă? O demonstrare a acestui adevăr e inutilă, întrucât a devenit un loc comun în publicistica noastră. Întrebarea, pe care ne-am pus-o la început fiind lămurită, putem să ne ocupăm *acum* de cartea d-lui M. Dragomirescu.

Punând problema culturală în împrejurările specifice create prin tratatele de pace prea părtinitoare pentru minoritari, d-sa ne vorbește de un „ideal cultural“, către a cărui realizare trebuie să tindem. Dar concepțiile asupra acestui ideal sunt diferite. Autorul ne citează două din ele.

Prima aparține d-lui N. Iorga, a doua chiar d-lui Dragomirescu.

În întâia serie de articole: „In contra idolatriei în cultură“, d-l Iorga e arătat ca reprezentantul misticismului, individualismului, ceea ce nu implică și al adevărului, fiindcă „sinceritatea și cu adevărul, deși au un punct de plecare comun, nu se pot împrieteni“.

În fața acestui ideal cultural mistic, d-l Dragomirescu opune concepțiunea raționalistă a acestuia. Cu alte cuvinte temelia idealului nostru cultural trebuie să fie *adevărul* impersonal, permanent și universal.

Ideea de adevăr în cultură nu e desigur nouă. Ea evoacă pe dată numele lui T. Maiorescu. În împrejurările de astăzi însă, ea servă să reducă la mărime naturale un bloc de marmură, pe care prea l-am zeificat. E deci — de data aceasta — o daltă, care ține numai decât să desprindă din piatră adevărata figură *actuală* a d-lui Iorga.

Dar primind idealul cultural după concepțiunea T. Maiorescu—M. Dragomirescu, să vedem cum crede autorul să-l realizeze.

D-l Dragomirescu consideră „Ateneul“ ca organul cel mai indicat în această privință. D-sa îl organizează în dublul scop de a selecționa materialul cultural și apoi de a-l răspândi.

E un prilej de a ne întreba dacă nu cumva acesta e și scopul Academiei române? Prevăzând desigur întrebarea, d-l Dragomirescu i-a căutat o deslegare. Academia prin caracterul ei oficial, prin legătura ei cu Statul, nu va putea îndeplini nestânjenită această operă, întrucât Statul, care o susține, trebuie să aibă grije și de minoritari. Ea nu va avea deci sprijinul necesar delu Stat.

O nouă organizație se impune deci. Fie ea și „Ateneul“. Noi dorim însă ca ambele organe — atât Ateneul cât și Academia — să conlucreze pentru conservarea ființei naționale, din care fac parte.

Trecem acum la a doua serie de articole grupate sub titlul comun de „Directive critice“. Axa, în jurul căreia se cristalizează ideile e și aci tendința de realizare a adevărului în cultură și literatură.

Seria are însă și un pronunțat caracter polemic. D-l Dragomirescu reia aci atacul împotriva d-lui Iorga, căruia nu-i dă nicio valoare de critic literar fiind „lipsit de gust și de simț literar“, lovește pe d-l Ibrăileanu considerându-i opiniile literare ca manifestări de „falsă cultură“, se ridică — cu drept cuvânt — împotriva criticii presei („microcritica“), împotriva „eczemei literare“ ca odinioară Maiorescu contra beției de cuvinte.

După cum vedem o atitudine energică și combativă, nu întotdeauna justificată însă.

Cazul d-lui Iorga e obiectiv prezentat. Generalizarea e totuș pripită. Acelaș lucru mai ales cu d-l Ibrăileanu.

În seria „Minoritarii“, d-l Dragomirescu luptă, de data aceasta, cu armele dreptății, împotriva manifestărilor minorităților. Menționăm iarăși iubirea de *adevărul estetic* cu prilejul discuțiunii lui „Manasse“.

„Statul cultural“ într-o formă mai originală, închipuind convorbiri între marii noștri scriitori și oameni politici trecuți din viață „în dumbrăvile Elizee“, pune din nou problema culturală. E vorba de crearea unui „Stat cultural“ depinzând numai în privința controlului și directivelor de Statul politic. Statul acesta cultural va fi format *exclusiv* din elemente românești și creștine, cari vor conlucrea sincer la păstrarea specificului național și la dezvoltarea lui. Străinii vor fi primiți numai când își vor pierde „dungile spectrale“ specifice spre a-și colora ființa cu cele românești. Cazul lui Gherea și Trivale.

Prin originalitatea ei, propunerea ispitește. E însă prea pierdută în lumea „dumbrăvilor Elizee” a visului și idealului, ca să nădăjduim într-o realizare a ei. Am dori-o totuș cu sinceritate.

În capitolul următor, autorul ne prezintă fapte, momente și personalități culturale, recomandându-ne cu multă căldură „Istoria războiului”, de C. Kirilescu și „Peste mări și țări”, de N. M. Condeescu. Menționăm două portrete admirabil sculptate: „Take Ionescu” și „Duiliu Zamfirescu”. Pătrunderea în sufletele celor doi mari oameni, în ale căror adâncuri descoperă comori de gândire și simțire omenească, ca și desăvârșita claritate a stilului, ce devine uneori tăios de lapidar, asigură o valoare trainică acestor figurine.

Seria „Misticism, pragmatism, raționalism” e compusă din patru lecții, pe cari d-l profesor Dragomirescu le administrează unui „învățăcel” în ale filosofiei dela „Revista vremii”.

Ele completează personalitatea intelectuală a autorului cu latura ei filosofică și estetică. În articolul „Misticismul, pragmatismul, raționalismul în literatură”, d-l Dragomirescu își enunță teoria sa estetică a operilor de artă ca realizări în formă ale concretelor sufletești, ființelor sufletești de sine stătătoare.

Deși capitolul acesta ne-ar ispiti mai mult atențiunea, spațiul mic al acestor „Insemnări” ne tiranizează silindu-ne să trecem mai departe la „Triumful unei școale literare”.

E vorba de mișcarea literară dela „Convorbirile critice”, condusă de d-l Dragomirescu și pe care dânsul o numește „Școala nouă”.

Într-o serie de cronice, d-sa fixează locul acestei reviste în literatura de acum aproape două decenii. Flamura „Convorbirilor critice” aducea gânduri din cele mai frumoase: libertatea artei, autonomia scriitorului, prețuirea adâncimii fondului și desăvârșirii formei, prin cari tindea la o valorificare a scriitorului român.

Aplicând acest program revista a impus de îndată publicului poezia filozofică a lui *Cerna*, mistica religioasă a lui *D. Nanu*, poezia lui *Gregorian*, *Stamatiad*, *Mînușescu*, *Cincinat Pavelescu*, ca și nuvela lui *Gârlianu*, *Rebreanu*, *Dragoslav* și *Mândru*, pentru a cita și pe acești doi din urmă.

Era deci cu adevărat o activitate pozitivă de apreciat, care l-a îndemnat pe d-l Dragomirescu să constate triumful propriei sale „școale”.

Rolul însă, pe care l-a jucat „Convorbirile critice” în mișcarea noastră literară, va trebui fixat de un istoric literar, care să aibă de partea lui perspectiva timpului și avantajul neparticipării nici măcar indirect la faptele, asupra cărora va să se pronunțe. Și aceasta fiindcă obiectivitatea oricât de adânc ar fi înrădăcinată în sufletul unui om, nu poate fi totuș perfectă.

În urma acestei lucrări de analiză aplicată fiecăruia capitol al cărții, pe care o cercetăm, câteva observațiuni generale se impun.

Ocupându-se în primul rând de problema culturală, așa cum se pune astăzi, lucrarea dovedește grija și dragostea autorului pentru chestiunea aceasta atât de însemnată pentru noi. Dacă propunerile de realizare practică a idealului cultural nu sunt cele mai himerite, ele dovedesc totuș, aceea iubire sinceră de neam și cultură, care face pe autor să fie unul din cărmacii navei rătăcite în marea fără liman a veacului nostru.

Menționăm totdeodată din nou obiectivitatea autorului în discuții, o foarte rară *avis* mai ales în mișcarea literară de astăzi. Și aceasta cu atât mai mult cu

cât și-o păstrează chiar în discuțiile personale, îndestul de numeroase în această carte.

În epoca, în care domnește numai critica impresionistă și aceasta în amurg, sau sumara critică personală a recenzenților, opera d-lui M. Dragomirescu vine să ne amintească că o critică obiectivă, care știe să se ridice deasupra momentului și oamenilor, e posibilă.

Al. Dima.

Chenar pentru poeziile lui Robert Burns.

Mărgăritarul minunat al poeziei se ascunde mai ales în scoica sufletelor simple, umile, dar sincere. De aceea e atât de prețuită poezia populară, care se deprinde ușor și bucuros de pe ramul sufletului ca un rod desăvârșit ce este.

Ce pot deveni aceste boabe de chihlimbar, atunci când pe luciul lor joacă apele culturii dobândite prin lecturi, ne-o arată mănunchiul de poezii ale poetului scoțian Burns.

Născut undeva pe țărmul de Apus al Scoției, și-a depănat zilele în mijlocul consătenilor săi, trăind din plin viața lor sănătoasă.

Dacă s'ar fi mărginit a fi produsul direct și exclusiv al mediului țărănesc, ar fi însemnat desigur încă o undă în marea poeziei populare; care nu te lasă să-i recunoști valorile.

Tânărul scoțian s'a plecat însă — în clipele lui de odihnă — deasupra Bibliiei, lui Shakespeare, Pope și alții. În simplitatea lui, va fi fost desigur tulburat de minunile sfinților și Dumnezeirii, de stampele bronzate ale ceasloavelor colbujite, și eroii lui Shakespeare îl vor fi înflorat puternic.

Pe fondul lui sufletesc — ca pe o câmpie stearpă la început — au fost astfel aruncate semintele, din cari aveau să se nască floile de mai târziu.

A cântat atunci iubirea, care i-a involburat sufletul, prietenia, pe care o sorbea din pocale de vin, munții țării lui, vitejia scoțiană ca și dorul de egalitate socială.

Producția lui cea mai de seamă e „*Tom o' Shanter*“, o poveste cu multă fantezie și umor. Are chiar ceva din grotescul shakespearian.

Pentru a pune pe cititor în contact direct cu opera lui Burns, cităm din frumoasa poezie de despărțire „*Mi-e inima'n munți*“:

*„Mi-e inima'n munți unde-s codri, izvoare
Unde-alergi peste stânci și primejdii înfrunți,
Vânând căprioare, sălbatice fiare,
Ori unde m'aș duce, mi-e inima'n munți.“*

Dăruindu-ne acest mănunchiu de poezie într-o traducere vioaie, d-l *P. Grimm* ne-a prilejit câteva clipe de desfătare sufletească.

D. Sandu.

REVISTE

„de provincie“

„ȚARA VOEVOZILOR“

Făgăraș

Rândurile umilelor reviste „de provincie“ — cum le place să le boteze redacțiile revistelor „de capitală“ — au sporit cu un nou luptător, ce ne vine dintr'un colț de țară plin de amintiri istorice, de care se leagă începuturile neamului românesc. Ne este deci cu atât mai drag..

Hotărîrea cu care pășește în scrisul românesc ca și dragostea ce pune în manifestările sale „Țara Voevozilor“ toarnă în suflet încredere și nădejde.

Din Nr. 6—7 — Aprilie 1925 — menționăm din materialul poetic scâpărări în poezia d lui *C. Răuleș*. Din poezia „*luchinare*“.

*Am îngropat un suflet într'o carte —
Alormât sărac, îngust, dar mai curat —*

„GÂNDUL NOSTRU“

Iași

Nu e o revistă „de capitală“ ci una „de provincie“ cum singură mărturisește și ține să fie — *Revistele de provincie An. III No. 11—12*, o manifestare culturală realizată cu jertfe de o mână de intelectuali demni.

Câteva din numele crescute din ogorul acestei reviste merită să fie reținute. Nuvelistul *A. Pascu* ne e cunoscut mai de mult ca autor al unor lucrări reușite. În numărul 11—12 an III, publică „*Schiță de roman*“, în care povestește amărăciunea și-apoi ura, ce mistuie sufletul unei bolnave, împotriva logodnicului și sorei ei, a căror necredință o bănuiește. Sfârșitul nuvelei e de un realism prea crud.

Un alt prozator *Al. Alexandrescu* publică două nuvele „*O lovitură de grație*“ (No. 11—12) și „*Ambițiosul*“, reușite — mai ales cea din urmă — printr'un umor bine susținut.

Din materialul de poezie, menționăm „*Cântec de schelet*“ de *Radu Gyr* pentru atmosfera de sinistru, ce izbuteste să închege.

Insemnările cronicelor sunt uneori neîntemeiate. Un recenzent socotește scrisul lui *Cezar Petrescu*: *afectat, rece înșurubând cu dibăcie în fraze cuvinte de reportaj, goale, sonore, cântătoare de efect*. „Valorificarea“ aceasta ciudată ne surprinde.

„MIORIȚA“

Galați.

Tot o revistă „de provincie“. Apare sub îngrijirea d-lui Gr. Vēja. În jurul ei s'au grupat scriitorii cunoscuți: *Al. Lascarov-Moldovanu*, *A. Pascu*, *George Dumitrescu*, *C. Goran*, etc.

În No. 7—8 (an. III) d-l *Gr. Vēja* semnează un articol scris cu mult regret pentru „*sufletul*“ de astăzi al scriitorului român. Câteva tablouri ale literaturii contemporane sunt bine prinse în cadrul unor imagini nouă și înainteză cu vremea când există o conștiință scriitoricească.

În „*Mama*“ d-l *Al. Lascarov-Moldovanu* prinde durerea pricinuită de moartea mamei tocmai în clipele sbuciumate ale războiului.

Din materialul poetic ne oprim la poezia „*Odinioară*“ a d-lui *G. Dumitrescu*,

E un sugestiv tablou al vremurilor de restriște, când țara era cucerită de Tătari. Cităm pentru ritmul adecvat minunat al ideii, strofa III:

„Iară satu-i plin de teamă	Slobozindu-și armăsarii.
Și blestemă	Vin ca tunetul ce tună,
Și se 'nchină :	Vin ca norul de furtună,
Vine furia străinuă	Aducând pe urma lor
Vin Tătarii	Lanțul greu al corbilor“.
Din fruntarii	

Amintim deasemeni succesiunea câtorva aspecte iernatice din poezia lui Radu Gyr: „Chipurii de iarnă“.

Cităm imagina sintetică a ultimei strofe.

„Și toate-aceste chipurii, nu fac decât să 'nsoare
 „Intreg albumul Iernii, cu foi ca mai în sus,
 „Cucerit cu ochii — și 'nchis apoi — și pus
 „Să 'nprăfuiască 'n raful atâtor luni cu soare“.

Al. Dima.

„GÂNDIREA“

București.

Ne-a deprins s'o așteptăm cu nerăbdare în deosebi pentru articolul prim, care este mai totdeauna o surpriză în ceea ce privește notarea problemelor noi, culturale și literare. Mărturisim drept: deschidem revista întâi la prima pagină, ca să ne strecurăm adesea la cele din urmă, fiindcă poezia d-lui L. Blaga nu constituie decât o ciudățenie patologică și un semn de întrebare, de ce apare alături de d-nii Cezar Petrescu, N. Crainic, I. Pillat sau de îndrumările sănătoase semnate de d. Pamfil Șeicaru.

Pe lângă noutatea sintezei ideilor, articolul de fond e scris totdeauna într-o formă atrăgătoare, numai nerv, fără locurile comune ale stilului cotidian.

De data aceasta în fruntea Nr. 12—13 stă articolul d-lui Tudor Arghezi: „Biserica vie“. Snobismului inofensiv și scepticismului afectat, cari și-au repetat loviturile împotriva bisericii, d-l T. A. le opune argumente atât de convingătoare și plastice, încât le gustăm mai mult ca pe o producție literară slabă. Fiindcă socotim că printre altele, increderea este așa de frumos încheșată, desprindem ultimele rânduri și le reproducem spre a fi împrăștiate și cititorilor cărora nu le cade în mâini revista.

„Când în urma asasinului escortat la eșafod, calcă preotul care-l asistă, prezența acestuia este protestarea Bisericii că justiția omului nu este bună. Când preotul șoptește în altar rugăciunea, „pentru cei ce călătoresc pe ape și pentru cei din temniți. „Biserica îndreaptă justiția socială și o refuză. Când duhovnicul ascultă spovedania, Biserica spune că și glasul vinovatului trebuie auzit și înțeles. Biserica propagă îndoiala în semeni și anulează hotărârile lor. Fiecare clopotniță e un monument de dreptate, mai presus de justiția profesională. Un mare număr de păcate civile sunt inexistente criteriului bisericesc. Biserica a impus această noțiune: așteptarea.

Alungat, prigonit, omul găsește în Biserică sprijinul ființei lui morale, pe care presa cotidiană și hebdomadară și catedrele de sociologie și Științe Natu-

rale sunt neputincioase să i-l acorde. Nici Poșta; nici Ministerul Industriei, nici Căile Ferate nu-l vor primi: tranvaiul liberei cugetări transportă numai pe plătitori. Biserica îl primește oricând și oricine ar fi el, în mijlocul veacurilor și mucenicilor ei, care nu se sfiesc să-și facă o datorie din a-l pofti la cina de taină..
Cineva tăgăduia influența socială a Biserici; ea este covârșitoare“.

Desigur, d-l T. A. exprimă credințele cele mai numeroase. Totuși, actualizarea lor, la un loc de cinste în revista „Gândirea“, e o faptă de bună îndrumare spre rosturile noastre firești. De altmintreli poate constitui și un îndemn spre convingere, fiindcă mai sunt din cei ce se îndoesc.—

I Cetină.

„OMUL LIBER“

An. II. No. 3 - 4

„de capitală“

București.

Revistă „de...capitală“, asupra căreia am avut datoria—îndrăsneala, ar zice poate unele condeie „de capitală — să ne oprim în repetate rânduri. Ca români și ca... provinciali — dacă doriți — nu putem trece, fără să cultivăm și pentru cetitorii noștri, sentimentele de libertate ale „Omului liber“.

Reproducem: „Soviniștii din Ardeal și întreaga țară, nu pot să aibă pace din cauză că la Arad se mai află în față o statuie a lui Kossuth și un monument al celor 13 martiri din 1849....“

Dar dacă pentru reacțiunea politică și culturală dela noi, are vre-o valoare un monument al nu știu cărui microscopic ministru sau general, pentru noi Kossuth, care nu e un biet Ungur și cei 13, cari nu sunt niște simplii eroi maghiari, așa cum vor par că să spună naționaliștii șovini, au o valoare însutit mai mare de cât mulți așa zișii „oameni mari“ ai noștri..

Kossuth nu e nici al bandiților dela Budapesta, nici al celor dela București.. Ni-l recendicăm“.

Tot așa zicem și noi: Kossuth nu putea fi de cât al bandiților — vorba e a d-lor — dela „Omul liber“, dacă bine înțeles s'or învoi Ungurii.

În acelaș număr, în alt loc găsim:

„Statul, sub perdeana luptei contra analfabetismului, intensifică propaganda obscurantistă. Potrivit noii legi a învățământului, s'au format pretutindent școli de adulți. La aceste școli, învățătorii, spre a se pune bine cu stăpânirea — căci lășitateea vremii noastre e copleșitoare — predau cântece și poezii de ațătare războinică... Muntea tineretului muncitor dela sate e coruptă în chipul acesta într'o măsură necunoscută până acum...“

Dorește și îndrăznește demernicia și rătăcirea zugravilor de buchii strănși în jurul mocirlei paginilor „Omului liber“ să ne „lumineze“ asupra libertății.. sovietice!?

Să ia aminte însă, că victoria cea mai mare a războiului de întregire a neamului românesc, n'a fost nici Oituzul, nici Mărășeștii, ci rămânerea ostașului-țaran credincios datoriei și disciplinei, în mijlocul topirei și bolșevizării armatelor rusești, împotriva cărora n'a pregetat o clipă să și întoarcă arma spre a le arăta drumurile libertăților ce căutau.

„INTEGRAL“

— Anul I No. 3 —

București.

„Da, cunosc „Datina“ d-tră, îmi place mult. Numai vezi, așa avea o vorbă: Faceți d-lor ce fac „Arhivele Olteniei“, lăsați la o parte tribuna de Idei îndrumătoare, literatura și chiar partea artistică, asta-i treaba revistelor „de Capitală“, de acolo trebuie să plece și să vină totul în această privință. Înțelegeți d-tră, Centrul, Capitala, ea singură are cuvântul și oamenii pentru așa ceva“

Așa ne dăscălea un cărturar de seamă, într'o pripită trecere a d-sale prin Severin.

... Și noi provincialii, pe zi ce trece ne încredințăm că avea mare dreptate. Ne stă dinainte, ultima noutate a Capitalei în materie de publicistică, *le dernier cri*, cum s'ar zice, revista: „Integral“.

Nămăruș întreg imprimat cu o tehnică prezentabilă, pe cea mai bună hârtie velină, închinat d-lui Tudor Arghēzi — „fierar al cuvântului.“

Reproducem din poezia: Hardmuth No. 2.

„În portefeuille cerul de covercoat destins
 inima la o port ca o cravată bleu
 prin sânge circulă-mi ca un ford cu faruri
 și oferă-mi glasul tău ca un cck de dolari“.

Și mai minunată-i cea intitulată: Arhivă :

„Pomil fac negoș cu eau de cologne
 Nici o fereastră nu svârle cu sâni
 Trenuri se scurg racle 'n pământ
 Sinele-n urmă cozi despletite.
 Bălciul broaștelor rumegă stele
 Trenuri trag la rândea podul de fier
 Poarta din fund piep'ână noapte
 Pașil sunt ore pe cerul din turn.
 ... Si nici un gard nu mai latră
 Nici o vtoară nu mai cântă la plan“.

Și ce scâderi ar putea să găsească cineva poeziei: Almanah :

„La ora asta cu paturi se desfac stele
 rană și biblie acest cântec milităresc
 surprins strâns glasul tău e un bec Osram
 Inimele noastre ar putea fi ca frații Stamezi“.

Provincialii din Sighetul Marmației, din Holin, ori dela T-Severin, deschideți ochii și porțile sufletului vostru întunecat, ca să primiți lumina Capitalei — *Cultivați-vă...* căci neamul românesc întregindu-se... după lupte seculare... a născut și revista: *Integral*.

Ni se va obiecta că veacul înaintează... v'am ruga să plecați numai d-stră cel dela centru cu el, și pe noi să ne lăsați pe jos.

Ni se va mai spune că nu după acest soi de mostre se judecă mișcarea literară a centrului. Aceștia pot fi niște rătăciți. N'am zice altfel nici noi, dar „Integral“ are surori; *Contimporanul*, revistă în al IV-lea an, despre care am mai vorbit în acest loc, totuși ca să nu fim puși la îndoială asupra rudeniei lor, dăm o probă și din *Contimporanul*. An IV. No. 57-58 — Aprilie 1925 : „Poezia“ *Confesiuni* :

„Palori pătrund în lucruri, ora ingenunchiată
 e plâns îngădui din nemurirea cclăței
 perețele dă suflet procesiunii de trupuri
 desfășurarea cearceafurilor ca amenințări
 în seara deosebită de vrăji, abia, abia“.

Altă soră e revista: *Punct* și bun e Dumnezeu în vremea domniei *Tiribombet*, așteptam să pice și altele pe drum de seară.

Nu facem generalizări. Capitala își are și condeiele ei de seamă în fața cărora ne descoperim; vrem însă să se înțeagă că *scrintelile* „contimporane“, „integrale“, etc. de *Capitală* sunt netăgădui *superioare* tuturor *naivităților* literare de provincie (!?).

M. Gușifă.

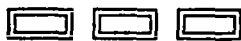
Primate la redacție :

CĂRȚI

Adam și Eva : Roman, de L. Rebreanu — „Carlea Românească“ București.
Almanahul Graficei Române 1925. — Craiova.
Tăcere : Schițe și nuvele : George M. Vlădescu — București.
Institutorul Creangă : Leca Morariu — Cernăuși.
Esența religiei : Emilie Boutroux — Colecția „Probleme și idei“ — București.
Gânduri și lumină : Anatole France — Colecț. „Probleme și idei“ — București.
Morala și știința : Henri Poincaré — Colecț. „Probleme și idei“ — București.
Legătura roșie : Em. Bucuță — Edit. Fund. Cult. „Pr. Carol“ — București.
Viitorul inteligenții : Gh. Maurros — Edit. Fund. Cult. „Pr. Carol“ — București.
Salut meu — poezie — I. Pillat : Edit. Fund. Cult. „Pr. Carol“ — București.
Scrisori din Varșovia : P. Sergescu — Edit. „Ramuri“ Craiova.
Antologia scriitorilor Români : Bibl. „Sămănătorul“ — Arad.
M. Eminescu — poezii — Bibl. „Sămănătorul“ — Arad.
Moara Blestemată — Bolocan — Timișoara.
Anuarul liceului „Ștefan cel Mare : Suceava — Bucovina.

REVISTE. ZIARE.

<i>Transilvania</i> : Sibiu.	<i>Albina</i> : București.
<i>Gândirea</i> : București.	<i>L'Europa orientale</i> : Roma-Italia.
<i>Junimea literară</i> : Cernăuși.	<i>Ramuri</i> : Craiova.
<i>Archivele Oltenei</i> : Craiova.	<i>Țara Voevozilor</i> : Făgăraș.
<i>Țara Noastră</i> : Cluj.	<i>Libertatea</i> : Orăștie.
<i>Cele trei crișuri</i> : Oradea-Mare.	<i>Tribuna Nouă</i> : Arad.
<i>Flamura</i> : Craiova.	<i>Gazeta oficială inspectorat</i> : Timișoara.
<i>Societatea de mâine</i> : Cluj.	<i>Gazeta școlii active</i> : Dej.
<i>Grafica Română</i> : Craiova.	<i>Gândul Nostru</i> : Iași.
<i>Adevărul Literar</i> : București.	<i>Căminul</i> : Focșani.
<i>Năzuința</i> : Craiova.	<i>Ideia</i> : București.
<i>Slove</i> : Băilești.	<i>Natura</i> : București.
<i>Cultura poporului</i> : Cluj.	<i>Graiul Nostru</i> : Bârlad.
<i>Revista gen. a învățământ.</i> : București.	<i>Orpheus</i> : București.
<i>Căminul Nostru</i> : Sighetul Marmației.	<i>Mișcarea literară</i> : București.
<i>Ritmul vremii</i> : București.	<i>Revista Moldovi</i> : Botoșani.

Redacția și Administrația : Turnu-Severin

Strada Decebal 52 b.

Schițele-desenuri proprietatea „Datinei“
Reproducerea oprită.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Drag norodul meu
Ține datina străbună ca credință'n Dumezeu
E nemernic cine-o uită!”

Valea Vodă

TURNU-SEVERIN

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE SUC. „RAMURI” S. A. T-SEVERIN.